

नमो तस्य भगवतो अरहतो सम्मा सम्बुद्धस्स

आनन्द भूमि

THE ANANDA BHOOJI

The only oldest Buddhist Monthly Magazine of Nepal

नेपालको एक मात्र पुरानो बौद्ध मासिक पत्रिका

यु
पु
ही

एक प्रतिको रु. २।-

वार्षिक ग्राहक शुल्क २।-

आजीवन शुल्क २००।-

बुद्धसम्बत् २५२९

नेपालसम्बत् ११०५

वर्ष १३

भाद्रपूर्णिमा

गुलाथ्वा

अंक ५

बिक्रमसम्बत् २०४२

1985 A. D.

Vol. 13

भाद्र

SEPTEMBER

No. 5

विषय-सूची

१. बुद्धवचन	१	१०. स्वंगु प्रकारया मतूत	१५
२. मंगल जातक	२	११. सम्पादकयात पौ	१६
३. 'द लाइट अफ एशिया' अनि कवि एडविन ..	३		
४. बौद्धमतको सिद्धान्त	४	१२. याकःचा	१६
५. प्रतिक्रिया	१०	१३. मनू जुयाः जन्म कथायेऽस्वानाच्चने थाकु	१७
६. घड़ज्ञ उपेक्षा	११	१४. थूपः थुबः थुरः स्तुपः चैत्य	१८
७. जीवन सार लगाऊँ	११	१५. Vipassana Dhyana	१९
८. तथागत शिक्षा	१२	१६. सम्पादकीय	२१
९. लाभ व प्रशंसा	१३	१७. बौद्ध-गतिविधि	२२

बुद्धकालीन ब्रह्मादिदेव भाग-३

पनि निरक्यो ! !

प्रस्तुत पुस्तक आनन्दकुटी विहार गुठीको ४२ सौ प्रकाशन हो ।

आनन्दभूमि

प्रधान—सम्पादक

भिक्षु कुमार काश्यप

सम्पादक

सुवर्ण शाक्य

सम्पादन—सहयोगी

भिक्षु सुशोभन

व्यवस्थापक तथा प्रकाशक

भिक्षु मंत्री

सदस्य—सचिव

आनन्दकुटी विहारगृही

पत्रव्यवहार

आनन्दभूमि

प. व. नं ३००७

स्वयम्भू, काठमाडौं

फोन नं २-१४४२०

महावग—विनयपिटकबाट:-

“चरथ भिक्खुवे चारिकं बहुजन हिताय
बहुजन सुखाय लोकानुकम्पाय अत्याय
हिताय सुखाय देवमनुस्सानं । देसेथ भिक्खुवे
धर्मं आदिकल्याणं मज्जेकल्याणं परियोसान
कल्याणं सात्थं सव्यञ्जनं केवलं परिपुण्णं
परिसुद्धं ब्रह्मचरियं पकासेथ ।”

भिक्षुहरू ! बहुजन हितको लागि, बहुजन सुखको लागि, विश्वमाति दयाको लागि, देव र मनुष्यहरूको हित, सुख र कामको लागि संचार गर । भिक्षुहरू ! आरम्भ, मध्य र अन्त्य समयसम्म कल्याण हुने धर्मको अर्थ र भाव सहित उपदेश दिएर सम्पूर्ण परिशुद्धि ब्रह्मचर्य (धर्म) को प्रकाश गर ।

दण्ड देखेर सबै ढराउँछन्, मृत्यु देखेर सबै काप्तछन्, त्यसकारण आफू कै सम्झी प्राणीलाई हिसा नगर्न, नगराउन ।

मंगल जातक

अनु० भिक्षु अमृतानन्द महास्थविह

बर्तमान कथा

राजगृहवासी कौतूहलिक मांगलिक अर्थात् शकुनमा विश्वास गर्ने महाधनी र महाभोगी एक ब्राह्मण थिए। यिनी विरत्नप्रति अप्रसन्न र मिथ्यादृष्टिक थिए। एक दिन उनको सन्दूकमा राखेको युगलवस्त्र मुसाले काटिदियो। उनले सोचे—“मुसाले काटेको युगलवस्त्र यदि घरमा राखेको खण्डमा महाविनाश हुनेछ। यो अमांगलिक हो। यो कालकर्णी अर्थात् कुलक्षण हो। यो वस्त्र छोराछोरी र दासदासीलाई पनि दिनुहुन। जसले यो लिनेछ उनको विनाश हुनेछ। यसलाई कांचो चिहानमा फाल्न लगाउनेछु। दास आदिको हातमा दिइपठाएमा, लोभगरी लिएमा तिनको विनाश हुनेछ। अतः छोराको हातमा दिइपठाउनेछु।”

छोरालाई बोलाएर उनले भने—“तिमीले हातले नछोई लटुमा झुण्डयाई यो वस्त्र कांचो चिहानमा फाली शिर नुहाई आऊ।”

भगवान्तुले यसदिन चिहान सबैरे विनयन हुन सक्ने बन्धुहलाई हेर्नुहुँदा ती पिता-पुत्र दुर्बजना स्रोतापन्न हुनसक्ने कुरा देख्नुभई मृगको बाटो लिई मृगव्याधा जस्तै भएर छ: वर्ण बुद्धरश्मि कंलाई कांचो चिहानको द्वारमा बन्नुभयो।

माणवक बाबुको कुरा सुनी घरभित पसेको सर्पलाई ज्ञै ती युगलवस्त्रलाई लट्ठाको टुप्पोमा झुण्डयाई कांचो चिहानको द्वारमा पुग्यो। त्यसबेला बुद्धले उनलाई यो के गरिरहेको हो? भनी सोध्नुभयो।

“भो गौतम! यो युगलवस्त्र मुसाले काट्यो, अतः यो कुलक्षण र हलाहल जर्तै छ। अरुको हातमा फाल्न पठाएमा लोभले लिनेछ भन्ने विचारले मेरा पिताले

मलाई पठाउनुभएको हो। यसलाई यहाँ काली शिर नुहाउनेछ। त्यसले म यहाँ आएको हूँ।”

“त्यसोभए कालिदेऊ।”

माणवकले फालिदियो। माणवको अगाडि नै भगवान्तुले त्यो वस्त्र लिनुभयो।

“भो गौतम! यो अमाङ्गलिक छ, यो कुलक्षण छ, नलिनुहोस।” माणवकले भन्यो। त्यो कुरालाई बारतं नगरी भगवान्तुले त्यो वस्त्र लिएर वेणुबनतिर लाग्नुभयो। माणवक दौडेर आफ्ना बाबुकहाँ गएर भन्यो—“तात! मैले कांचो चिहानमा फालेको युगलवस्त्र श्रमण गौतमले लिएर मैले रोबदारोकदै वेणुबनतिर जानुभयो।”

आम्हणले सोचे—“यो युगलवस्त्र अमाङ्गलिक छ। कुलक्षण छ। त्यसको सेवन गर्दा श्रमण गौतमको विनाश हुनेछ, चिहार पनि विनाश हुनेछ। अनि त्यसबाट हात्रो निन्दा हुनेछ। श्रमण गौतमलाई अरु धेरै वस्त्र दिई त्यसलाई छोड्न लगाउनुपर्यो।” यति भनी धेरै वस्त्र लिन लजाई पुत्रको साथमा वेणुबन गए। त्यहाँ शास्त्राकहाँ गई उभिई भने—“भो गौतम? तपाईंले कांचो चिहान-बाट पुगलवस्त्र लिनुभएको सांच्चै हो?”

“सांच्चै हो।”

“भो गौतम! त्यो युगलवस्त्र अमांगलिक छ; त्यसको सेवन गर्दा विनाश हुनेछ र सबै चिहारहरू पनि विनाश हुनेछन्। यदि तपाईंलाई लगाउने र श्रोदने वस्त्र पुग्दन भने यो वस्त्रहरू लिई त्यसलाई फालिदिनुस।”

भगवान्तुले भन्नुभयो—“ब्राह्मण, हामी प्रब्रजित हौं। हामीलाई कांचो चिहान, बाटाका बीच, कोहोरफाले ठाउँ र नुहाउने स्थानमा तथा महामार्ग आदि जस्ता स्थानमा फालेको वा खसेको वस्त्र उचित छ।” ■■■

‘द लाइट अफ एशिया’ अनि कवि एडविन आर्नल्ड

पश्चिमी मुलुकहरूमा बुद्ध अनि बुद्ध-धर्मको प्रकाश प्रसारित गरिकन निकै व्यापक रूपले बहुसंख्यक जनमाझ प्रभाव पादै अंग्रेजी साहित्य जगतमा खुबै हलचल मचाउन सफल भएको पुस्तक थियो ‘द लाइट अफ एशिया’। यो अंग्रेजी भाषाको एउटा महाकाव्यको रूपमा सन् १८७६ मा प्रकाशित भएको थियो र यसका महान् रचनाकार थिए कवि एडविन आर्नल्ड।

‘द लाइट अफ एशिया’ को प्रकाशन समयसम्म तो मुलुकहरूमा बुद्ध अनि बुद्ध-धर्म सम्बन्धी केही विस्तृत जानकारी सर्वसाधारण जनमाझ फैलाएको थिएन। पालिभाषाबाट अनूदित एक ढुई फटाक फुट्टक पुस्तक बाहेक त्यतिन्जेल थ्याँ न त बौद्धग्रन्थहरू नै उपलब्ध थिए न धर्म प्रचारकहरू नै पुरेका थिए। यस्तो परिस्थितिमा धेरै अंग्रेजी पाठकहरूका निम्नि यो पुस्तक नै एक महान् धर्मका प्रवर्तक सिद्धार्थ गौतम बुद्ध सम्बन्धी तथ्य हासिल गर्ने स्रोत बन्यो भन्दा अत्युक्ति नहोला।

‘ज्योति’ शाक्य, कालिम्पोग

‘द लाइट अफ एशिया’मा वर्णित सिद्धार्थ गौतम-का असाधारण जीवनी अनि उनले आफ्ने मौलिक चिन्तन र सत्प्रयासद्वारा बुद्धत्व प्राप्त गरी प्रतिपादन

गर्नुभएको आदर्शमय लोकहितकारी धर्मको सन्देशले तिनताकका पाठकबृन्दलाई पति प्रभावित र आर्कषित पान्यो कि चारैतिर यस पुस्तकको माग बढेर त्यसको दोबो संस्करण निस्किहाल्यो। यसरी त्यो लोकप्रिय हुनुको अर्को कारण थियो कवि आर्नल्डको उच्चकोटिको प्रतिभायुक्त भाषाशैलीले सिंगारिएको काव्य। सबै विद्वान् तथा विज्ञनबाट मुक्तकण्ठले प्रशंसित यो काव्यमा जुन प्रकारको पदलालित्य, शब्दविच्यासद्वारा सबैदेवशील भाव व्यक्त गरी कथा प्रस्तुत गरिएको छ त्यो खुबै रोचक एवं मनोमुग्धकारी माधुर्यले पूर्ण पनि छ भन्ने समालोचकहरूको कथन थियो।

यो ग्रन्थ कति लोकप्रिय रूपमा प्रचारित भयो भन्ने प्रमाण यसैबाट पाइन्छ कि पाँच साल बित्दा नवित्दै इंगलैण्डमा मात्र यसको तीसौं संस्करण निस्किसकेको थियो। सन् १८८५ मा आर्नल्डले यसमा पुनः संशोधन गरी अधिकृत संस्करण निकाले तर भनिन्छ अमेरिकी प्रकाशकहरूले भने पुरानै अनुरूप छापिरहे। थाहा पाइए अनुसार सन् १९७० सम्म इंगलैण्डमा साठीबाँ अनि अमेरिकामा अस्तीओं संस्करण निस्किसकेको र अन्य-प्रकाशकहरूका प्रकाशन सूचीमा पनि यो अङ्ग सामेल नै थियो रे। यसको प्रथन प्रकाशनको आठ वर्षपछि पहिलो पल्ट जर्मनी भाषामा अनुवाद भयो डा० आर्थर फुर्म्स्ट

यो लेख मूलतः William Peiris को Adwin Arnold नामक पुस्तिकामा संग्रहित विवरणमा आधारित छ।

(Dr. Arthur Pfungst) द्वारा। अंग्रेजीको चौबिसौं संस्करणबाट अनुवाद गरिएको यो पुस्तक सन् १८८७ मा प्रकाशित जर्मनी भाषाको पुस्तक ने अंग्रेजी पछि अन्य भाषामा निस्केको पहिलो चाहिँ थियो। जर्मन पाठकहरूबाट यसको खुबै उत्साहवर्द्धक स्वागत गरियो। त्यसपछि पनि फेरि त्यही जर्मनी भाषामा ने सन् १८६१ मा कोनराड वर्निक (Konrad Wernicke) द्वारा दोस्रो अनुवाद र सन् १८२३ मा अल्ब्रेट र्सेफर (Albrecht Schaeffer) द्वारा तेस्रो अनुवाद प्रकाशित भए। यसरी 'लाइट अफ एशिया' को प्रकाश फैलिंडैगयो र यूरोपका अन्यान्य भाषाहरूमा पनि यसले आफ्नो स्थान बनाउन थाल्यो। यसै क्रममा डच भाषामा सन् १८८५, फ्रांसेली भाषामा सन् १८६६, चेकोस्लो-वियायी भाषामा सन् १९०६, इटाली भाषामा सन् १९०६ तिरतथा पछिपछि स्वेडीस र एस्परान्तोमा पनि प्रकाशित भए। यसि मात्र होइन एडविन अर्नल्डको यो काव्य अन्यद्वारा प्रेरणा पाएर धेरै युवावर्गले पनि अनुकरणात्मक ढंगले बुद्धका विषयमा लेख्ने प्रयास समेत गरेका थिए।

लेखन-क्षेत्रमा मात्र सीमित नरहेर 'लाइट अफ एशिया'ले भन्चनका निमित पनि नाटकीकरण गर्नेहरूलाई पनि आकर्षित गर्न थालेको थियो। केयन उँसाही लेखकहरूले नाटक रूपमा प्रस्तुत गर्ने कठिन कार्यमा जमको देखाएका थिए। यस क्षेत्रमा पहिले कदम दढाउनेप्रति स्वयं आर्नल्डले पनि मंत्रीपूर्ण सहयोग पुन्याएका थिए। ओपेराको रूपमा एकपल्ट यसरी प्रदर्शित गरिएको लाई बनार्ड शाले पनि निकै प्रशंसा गरेका थिए रे। संयुक्त राज्य अमेरिकामा भने यसको नाटकीकरण गर्ने एक मात्र प्रयास एउटी स्वीद्वारा

भएको थियो। जर्जियाना जोन्स वाल्टन (George-Jones Jones walton) नामक त्यस स्वीले सन् १९१८ तिर क्यालिफोर्नियामा यसको नाटक रूप प्रदर्शित गरेकी थिइन् जो पैंतीस रातसम्म अटूट चलेको थियो भन्ने उल्लेख पाइन्छ। यी बाहेक भारतमा 'लाइट अफ एशिया' को फिल्म पनि निर्माण गरियो जसका लागि जयपुरका महाराजाले आवश्यक बेशभूषा, हाती, ऊँट, घोडा इत्यादिको चाँजो मिलाइदिएका थिए। यो फिल्म सन् १९२६ तिर संयुक्त राज्य अमेरिकाको बोस्टनमा प्रदर्शित भएको थियो भनिएको छ।

आठ अध्याय अन्तर्गत झण्डे ५३०० पंक्तिमा बुद्धको अनुपम गाथा प्रस्तुत गरिएको यो 'लाइट अफ एशिया' सूल रूपमा थेरवादमा आधारित देखिए पनि यसको कथावस्तुमा महायानी दृष्टिकोण पनि समावेश भएको पाइन्छ। ठाउँ ठाउँका एक दुई प्रसङ्ग अनि घटनाको वर्णनमा मूल बौद्धग्रन्थहरूको परम्परासँग केही नमिल्दो उंगका पनि पाइन्छन्। साप्रद यिनीहरू कविका आफ्नै कल्पनाबाट उडेका हुन् कि अथवा उनको अध्ययनको स्रोत ने भिन्न थियो कि भन्ने आशका समालोचकहरूमा पाइन्छ। उदाहरणका लागि कवि आर्नल्डले पाँचौ अध्यायमा एक ठाउँमा वर्णन गरे अनुसार यज्ञका निमित लगिरहेको एक हूल भेडाको पछि पछि त्यसको गोठालोसँगै एउटा भेडाको पाठो सिद्धार्थ आफेले दोकेर हिँडेको प्रसङ्ग सूलरूपमा कतै अन्यव पाइँदैन। यसेगरी कृशा गौतमीको प्रसङ्ग पनि बुद्धत्व प्राप्त गरिसकेपछि होइन तब सिद्धार्थ बोधिसत्त्व अवस्थामा हुँदै घटित भएको दर्शाइएको छ। पञ्चशीलको प्रस्तुतीकरण पनि बौद्धहरूको मौलिक ढंगमा होइन तर आदेश रूपमा छन्।

जन्म जन्मान्तरको सम्बन्ध देखाउने पूर्वीय प्रचलन अनुसार यो काव्यमा पनि तीन जातक कथाहरू समावेश गरिएका छन् जन्मध्ये दुइवटामा सिद्धार्थ अनि यशोधराका पूर्वजन्मसितको अनि अकोमा बाघको बच्चालाई खाना जुटाइदिन आफनै जीवन अर्पण गरेको कथा प्रस्तुत छ । यसरी विविध ढंगले बुद्धजीवनको आख्यान ल्याएको यो महाकाव्य 'ओम् मणि पद्मे हूँ' को उल्लेख साहृत अन्त गारएको छ ।

यो महाकाव्य रचनुअघि कवि ऐडविन आनंदलडले के अध्ययन गरे अनि उनको मूललोत के थियो भन्ने कुरामा विद्वान्‌हरूले निकै चर्चा गरेको पाइन्छ । यो काव्य सम्बन्धमा केही लेखने सर डेनिस रोसले गरे अनुसार 'लाइट अफ एशिया' ले थेरवाद बमोजिम पहिले पहिले संकलित गरिएका वास्तविक शिक्षाप्रति माद सम्बन्ध राखेको र पछि निवलेका व्याख्या अनि टीका टिप्पणीमा विवादास्पद साहित्यसित होइन । स्वयं कवि आनंदलडले पनि स्पेन्स हार्डी नामक लेखकको कृतिबाट केही लिएको र साथै धर्म-कर्म निर्वाण एवं यस्तै बुद्धधर्मका विशेष महत्व विषयमा गहन अध्ययन गरेको कुरा जनाएका छन् । यसबाट तितले दुबै थेरवाद र महायान-का अनूदित ग्रन्थहरू अध्ययन गरेको सहजे अनुमान लगाइन्छ । तर कतिपय विद्वान् समालोचकहरूले विभिन्न मतं ध्यक्त गरेका छन् । तिनताक अंग्रेज मुलुकहरूमा पालिभाषा कतै पढाउँदैन थियो र भारतमा समेत लुप्त प्रायः भइसकेको थियो । त्यसले आनंदलडले चार वर्ष भारतमा विताएक भए पनि यो भाषामा अध्ययन गर्ने सुविधा यिएन भन्ने ती विद्वान्‌हरूको मत छ । यद्यपि सन् १८७२ देखि १८७८ भित्र पालि-शब्दकोष, खुद्दक पाठ जस्ता पुस्तक चाइल्डसद्वारा अनि टी० डेविस

रोसको 'ए न्यानुएल अफ बुद्धिज्म' पनि प्रकाशित भइ सकेका थिए । तर आलोचकहरूको कथानानुसार आनंदलडले यी पुस्तकहरू पढेका हुँदौहो त उनले ती माथि उल्लेख गरिएका केही प्रसङ्गहरू आफनो काव्यमा त्यसरी नमितदा तरीकाले प्रस्तुत गर्ने नै यिएनन् । यसरी नै यी पुस्तक-को विषय लिएर अनेक चर्चा भएको उल्लेख पाइन्छ । यो बहेक जहाँ बत्ती हुन्छ यहाँ छाया पनि अवश्य हुन्छ भने ज्ञैं यो ग्रन्थ प्रशंसा मात्र होइन अकोन्तिर केही इसाई विद्वान्‌हरूबाट उनीहरूको आफनो दृष्टिकोणबाट आलोचना र विरोधाभास पनि प्रकट गरिएको पाइन्छ ।

जो भए पनि 'लाइट अफ एशिया' का लोकप्रियतामा केही कमी आएन र यसको प्रसार बढाउँ नै गइरह्यो । यसरी बुद्धको गाथा अनि धर्मको संदेश आफनै मौलिक तर उत्कृष्ट एवं सरस शैलीमा भौतिक दृष्टिले सम्मन्न विश्वका जनसमूहमाझ पुन्याउने यिनी कवि ऐडविन आनंदलडको जन्म भएथ्यो इस्ती सन् १८३२ मा । तिनका पिता यिए रोबर्ट आनंद अनि मुमा रिई ससेक्स फेम फील्डकी सराह पोज्ये । हुने विरुद्धाको चित्तलो पात ज्ञैं तिनी सानैदेखि विलक्षण बुद्धिका, यिए र पढन-लेखनमा पनि खुबै तेज । बाहू वर्षको कलिले उमेरमा तिनले आपनो प्रतिभा देखाउन थालेका थिए । उनले रचेको कविता अनि अन्य रचनाहरू देवेर सबै छक्क पर्थे । उनको यस्तो विशेषता देखिक्कन उनका पिताले उनलाई अक्सफोर्ड विश्वविद्यालयमा भर्ना गरिदिए ।

आनंदलडले बाइस वर्षको उमेरमा विवाह गरे अनि डिग्री प्राप्त गरेपछि बीर्मिंघमको किङ्स एडवार्ड स्कूलमा शिक्षकको काममा लागे । उनको जीवनमा विशेष मोड त्यसबेला आयो जब पूनाको डेक्रन कलेजमा उनलाई प्रिन्सिपल नियुक्त गरियो । यसरी च्चीस वर्षको उमेरमा सन् १८५७ तिर आफनी पत्नी अनि एक छोरोसित

तिनी भारत आइपुगे ।

आकृता देशको भन्दा भिन्दै भारतको वातावरण, आकृतिकि विविधता, मानिसहरूको विभिन्न रहन—सहन, पुरातन मन्दिरहरूका शान्त परिसर इत्यादिले आर्नल्ड-लाई खुबै प्रमुदित पाएँयो । भारतको यो भ्रमणले उनको बौद्धिक अनि साहित्यिक जीवनमा नयाँ अध्याय जोडियो र पूर्वोंप्रथम—दर्शन अनि अध्यात्मका साथे पश्चिमी विज्ञानको समन्वय र उत्थान गर्ने प्रवृत्तितिर उनलाई ठूलो आधार उपलब्ध भयो । उनका पछिका कृतिहरूमा यसको यथेष्ट प्रभाव परिलक्षित भएको पाइन्छ ।

सन् १८६१ मा तिनी इंग्लैण्ड फर्किहाले अनि 'द डेलि टेलिग्राफ' नामक समाचार पत्रको काममा लागे । पछित उनी यस अखबारका सम्पादक नै भए । लेखन क्षेत्रमा अब उनको हात चल्न थालिसकेको थियो र उनका विभिन्न कृतिहरू प्रकाशित हुनथाले जुनमध्ये संस्कृतबाट अनुदित पनि थिए । यस प्रकार सन् १८७६ मा प्रकाशित 'लाइट अफ ऐशिया' तिनताकका धेरै पाठकहरूका निम्नि पूर्वोंप्रथम जगतको इतिहासमा महत्वपूर्ण स्थान ओगटिरहेको महान् धर्मका संस्थापकको जीवन—वृत्ति बुझाउने कृति नै ठहरियो भन्दा अत्युक्ति नहोला ।

सन् १८८५ पुगदा 'लाइट अफ ऐशिया' को प्रसिद्धि चरम सीमामा पुग्यो । विश्वका असंख्य बौद्ध समुदायका लागि एडविन आर्नल्ड उनीहरूका धर्मका सुविज्ञ महाविद्वान् नै भइसकेका थिए । भारत, श्रीलंका, वर्मा अनि स्पाम जस्ता देशहरूबाट तिनलाई पूर्वोंप्रथम जगत भ्रमण गर्न निमन्दणा आउन थाले । हुनपनि आर्नल्डको जीवन पूर्वोंप्रथम ज्ञानले निकै प्रभावित भइसकेको थियो र उनले अध्यात्मको गहन चिन्तनका साथै लोक-परलोक एवं जन्म-मरणको रहस्यमा रूची लिएको कुरा उनका अन्य रचनाहरूमा पनि देखिन थालेको थियो ।

धेरै समयदेखि आर्नल्डलाई बुद्धगया सहित बौद्धहरूका अन्य तीर्थस्थलहरू हेनै अमिलाशा थियो । चार वर्षसम्म भारतमा बस्दा पनि उनले तो स्वानहरूमा जाने सौका पाएका थिएनन् । उनी वाराणसीप्रति विशेष रूपले आकर्षित थिए । यसको कारण थियो बुद्धत्व प्राप्ति पछि तथागतले प्रथमवट धर्मचक्र प्रवर्तन गर्नुभएको स्थान ऋषिपतनको मृगदावन यहाँ हुनाले । अशोक-कालीन मूर्तिहरू अनि विहारहरूका छायामुनि बसेर उनले 'यो जस्तो पवित्र बनिएको स्थान अन्यत्र सायदै पाइएला' भन्दै बडो गम्भीर आन्तरिक भाव ध्यक्त गरेका थिए ।

बुद्धगया बौद्धहरूका लागि बडो गौरवपूर्ण र पवित्र हुनाले कवि आर्नल्ड पनि गहिरो श्रद्धा लिएर त्यहाँ गएका थिए । त्यो बेला त्यहाँ त्यो स्थान एक शैवपूजारी महन्तको अवीनमा थियो र त्यसको जस्तो महत्व अनि कदर हुनुपर्याँ त्यो त्यहाँ थिएन तर एकदमै शोचनीय अवस्थामा बेहाल थियो । त्यहाँको त्यस्तो वातावरण अनि हालतदेखी उनका भनमा निकै आधात परचो र केही गर्नु नै पर्छ भन्ने भनमा भयो । तर त्यतिबेला कसौलाई केही नभनी त्यो महन्तबाट बोधिकृका केही पात लिएर उनी फर्के ।

भारतबाट उनि सीधै श्रीलंका—भ्रमणमा पुगे । सबभन्दा पहिले पाण्डुरा भन्ने स्थानमा उनी गए जो बौद्धहरूको निकै दरिलो गड मानिएयो । त्यहाँको ऐतिहासिक रनकोथ विहारमा उनको हार्दिक स्वागत गरियो र उनले बुद्धधर्मका निम्नि गरेको कार्यका लागि हजारौं श्रमण अनि उपासकहरूले उनलाई अभिनन्दन टक्काए । त्यहाँका महानायक थेर श्री सुमंगलसित उनले निकै कुराकानी गरे साथै बुद्ध गयाको दुर्दशा भइहरेको सुनाउँदै त्यहाँको महन्तसित कुरा मिलाएर एवं भारत सरकारको समर्थन लिएर त्यो पवित्र स्थानको उद्घार

गरी विहारहरूको पुनर्निर्माण गर्नुपर्ने सुझाव दिए । त्यहाँको व्यवस्था सबै बौद्धवेशहरूका प्रतिनिधिहरूद्वारा हुनुपर्ने मन्त्रव्य पनि प्रकट गरे । पाण्डुराका भिक्षु अनि बौद्धगृहस्थहरूले एक मत भई उनलाई नै सम्बन्धित सरकारी अधिकारीहरूसित आफ्नो त्यो अमूल्य सुझाव प्रेषित गर्ने अनुरोध गरे । आर्नेल्डले पनि तत्कालै सिलोनका गभर्नर, मद्रासका गभर्नर, भारतका राज्यमंत्री लगायत वाइसरायकहाँ समेत बुद्धगया बारे उपर्युक्त कुरा जनाइपठाए ।

पाण्डुराबाट उनी कोलम्बो फक्के जहाँको विद्यो द्वय परिवेणमा उनको उत्साहवर्द्धक स्वागत गरियो । बुद्धधर्मको प्रकाश फिजाउनेका रूपमा प्रशंसा गरी अभिनन्दन पनि चढाए । त्यो बेला त्यहाँ उपस्थितहरूमा कोलेनल एच. एस. ओल्कट पनि थिए जसलाई पहिले पहिले बुद्धधर्म अपनाउने अनि सेवा गर्ने अमेरिकीहरूमा एक अग्रगण्य व्यक्ति नै मानिन्थ्यो ।

आफ्नो लंकायादाको अन्तिम चरणमा आर्नेल्ड क्यान्डी पुर्ने । यो श्रीलंकाको पार्वतीय राजधानी थियो । त्यहाँको प्रमुख बौद्धहरू तथा डलाडा मालिगाना दन्त

विहारका प्रधानअधिकारीले उनीप्रति बडो सम्मान आर्नेल्डले प्रदान गरे । त्यहाँकाहरूले खुबै श्रद्धा र आदरसित त्यो ग्रहण गरे अनि पछि त्यसको साप्ताहिक पूँजीको व्यवस्था नै गरिराखे । यसको साठो त्यहाँका भिक्षुहरूले उनलाई भिक्षा-पात्र अनि चौबर उपहारको रूपमा प्रदान गरेका थिए ।

बुद्धगयाका सम्बन्धमा उनले श्रीलंका-भ्रमणमा चाहिँदो चर्चा मात्र गरेनन् तर आफ्नै सम्पादनमा निस्कने डेलि टेलिग्राफमा पनि त्यो पवित्र स्थानको उपेक्षित अवस्था दर्शाएर सबैको ध्यान आकृष्ट गरे । उनको यही आहेवानले प्रेरित भएर बुद्धगयाको उद्धार गर्न कोलम्बो-का एक प्रतिष्ठित सम्पन्न परिवारका युवक डेविड हेवा वितरणे जुम्राई तम्सिएका थिए । यिनै युवक गृहस्थ-जीवन त्यागो अनगारिक धर्मपाल बनेर बुद्धगयाको लागि ढूलो आन्दोलन नै गरे । अनिन्द्य यसै उद्देश्यले धर्मपालले आफ्ना केही शुभचिन्तक सिहली बन्धुहरू अनि उदार हृदय भएका हिन्दूहरू सहित भारत अनि श्रीलंकामा महाबोधिसभाको स्थापना गरेका थिए सन् १८६१ मा । कवि आर्नेल्डले उनलाई यसका निम्न आफ्नो पूर्ण महयोग दिएका थिए । (क्रमशः) ■■■

पुस्तक परिचय

पुस्तकको नाम - बुद्धको संज्ञना कल्याणको कामना
संपादक - घनश्याम राजकीणिकार
प्रकाशक - सुश्री रीना राजकीणिकार
मूल्य रु. ४।-

भगवान् बुद्ध नेपालको अतिरिक्त जागान, चीन, तिब्बत र भारतदेखि लिएर सम्पूर्ण दक्षिणपूर्व एसिया र विश्वका अधिकांश मुलुकमा आदर्श पुरुषको रूपमा प्रसिद्ध छन् । आजको तनावपूर्ण विश्वलाई विनाशबाट बचाउन शान्तिका अग्रदूत बुद्धको उपदेशलाई ग्रहण

गर्नु अनिवार्य हुन आएको छ । यही परिप्रेक्षमा यो पुस्तक प्रकाशित भएको छ जसलाई बौद्धसाहित्यको विकासमा एउटा थप कृतिको रूपमा लिन सकिन्छ । १५ जना लेखकहरूको लेख रचना परेका प्रस्तुत पुस्तकमा बुद्धको महिमा, बुद्धको शिक्षा, बुद्धको दर्शन, बुद्धको आदेश - भिक्षुहरूलाई, बुद्धको तरीका शिक्षा दिने, बुद्धको मूल्यांकन - आजको स्थितिमा र बुद्धको परम्परा जाति र स्थान विशेषमा गरी जम्मा ७ खण्ड छन् । बुद्ध र बुद्धधर्म सम्बन्धी विभिन्न पक्षलाई नेपाली पाठक-वर्गलाई अध्ययन गर्न यस पुस्तकले केही मात्रामा भएपनि सजिलो तुल्यएको छ ।

— विराश

बौद्धमतको सिद्धान्त

मानवज्ञाचार्य, वराहकेत्र

जुन परिमितिमा संसार कोलाहलमय हुन्छ दैवी प्रकोपले पीडित मानवहरू नारी र बाल—बालिकाको दुर्दशापूर्ण रोदनले विचलित देखिएको अवस्थामा स्वयं मानव मानव पनि चमत्कारिक क्षणिक टिक्ने शरीर र त्यस नधर गाथद्वारा निर्मित शस्त्र अस्त्र र आकाशमा उड्ने, समुद्रमा पौड्ने, पृथ्वीमा गुड्ने, ढुल्ने र घस्तने यान, बाहन, साधनको प्रदर्शन र होडबाजी गर्नुन् । परस्पर, जाति, धर्म, राज्य र राजनीतिका कारण, कुर्सी मान, सम्मान, धन र इज्जत शानका लागि भर्नु र मार्नु नै बहादुरी मान्ने अहङ्कारपूर्ण बुद्धि विनाशकालमा विपरीत हुन्छ भन्ने उदाहरण प्रस्तुत भइरहेको वर्तमान विश्वमा सत्य, शान्ति र अहिंसाको शिक्षा प्रचार प्रसार हुनु नितान्त आवश्यक छ ।

नेपालरत्न शुद्धोदनपुत्र सर्वार्थसिद्ध राजकुनारने, राज्य, देश्वर्य, राजगद्दी, पिता, माता, पत्नी र पुत्रको मोहमय बधनबाट उम्केर तपस्या उप्रान्त बुद्धत्व प्राप्त गरेरछ जुन रहस्य बुझेर सत्य, शान्ति र अहिंसाको शिक्षा प्रचार गरे त्यो रहस्यलाई बुझेर प्रचार गर्नु पर्ने वर्तमान वैज्ञानिक युगको पनि माग हो । शान्तिको नारा लगाएर, शान्ति शान्ति भन्दै नीति नियम अपनाएर शान्ति कहीं आउने र कसंको बसमा रहने होइन । तप्त

पसीनाले निश्रुतक भिजेको उष्ण गर्मी र प्यासले छ-पटाउँदै उकालो चढने लक्ष्य लिएको पथिकलाई शान्ति शब्द सुनाएर उसलाई शान्ति मिल्छ कि छायादार पीपलको चौतारोमा बसाएर शीतल जल पिउने दिले शान्ति मिल्छ ? विचारणीय छ ।

आजको मानव अनेक समस्याले जकडिएका छन् । फोलो शब्द मात्रको आश्वासन बल्दो आगोम। धीउ हाल्नु जस्तो मात्र हुन्छ । अतः पूर्णरूपमा समाधानको बाटो यौटै छ, शान्तिकालागि, त्यो हो, तृष्णाको क्षय ।

वास्तवमा जब मानिसमा तृष्णा बलवान् रहन्छ उसको भलै विलष्टकाय किन नहोस् ऊ आफूलाई खुद्द संझैदैन । वासनाको ऊ शिकार बन्छ, तर उसले शिकारी आफू बनेर निरीह प्राणीको प्राण लिएर आफूले शिकार गरेको घमण्ड गछ । तुच्छ तृष्णाको कारण जीर्वैहिसा जस्तो जघन्य अपराधमा ऊ पछि हट्दैन । फलतः व्याधा वा हित्रक वृत्तिमै रमाउने उसको स्वभाव हुन्छ । त्यस हिसामा प्रवृत्त मानिसमा क्लोध जस्तो अवगुणको वीजारोपण हुन्छ, जसले जीवन अशान्ति, भय, दुःख बलेर विपत्ति र संकटमय शोक पश्चात्तापमय हुन्छ । यहीकारण द्वेष, ईर्ष्या र अहं विक्षिप्तावस्था आदिको कारण हो ।

प्राणीहिसा, चोरी, कामकुदृष्टि, असत्य भाषण, नशा, तमाशा, उच्छृङ्खलता र प्रमादप्रिय मनुष्य नीच मानिन्छ । दुश्चरित्रवान् गनिन्छ । पापीको संज्ञा पाएको त्यस्ता व्यक्तिको पाप पखाल्ने शक्ति कुनै पनि शास्त्रले पुण्यको महिमा गाइएको गंगाजल, तीर्थ जलमा हुँदैन ।

बौद्धदर्शन तथा साहित्यमा भनेको पनि छ-न गङ्गा यमुना चापि सरयु वा सरस्वती ।

निम्नगा वाचिरवतीं मही वापि महानदी ॥
 सबकुणान्ति विसोधेतुं तं मलं इधपाणिनं ।
 विसोधयति सत्तानं यं वे सीलजनं मलं ॥
 अर्थात् जल मल गंगा यमुना सरयू या सरस्वती
 (राप्ती) मही (गंगा) गंडक या महानदी खोलाहरूले
 धोएर सफा गर्न सबैन । प्राणीहरूको त्यही मल शीलको
 जलले धोएर साफ गर्दछ ।

यसबाट बोध भयो कि खर्च र हेरानीपूर्वक कुनै
 पनि तीर्थ क्षेत्रमा धाएर गई त्यहाँका गंगा वा नदी,
 खोला, कुवा धारा इत्यादिको जलले पाप पखाल्ने मूर्खता
 गर्नुभन्दा शील, संयम र नियमको पालन गर्नुलाई बुद्धि-
 मानी भनिन्छ । असल शील र स्वाभाव नै गुणी
 जीवनको परिचय हो । यसरी विचार गर्दा शील पालन
 नै गृहस्थ मानिस इन्द्रियलाई बराला छाडेर स्वर्गर्य
 सुखभोग तृष्णामा डुबेको देवतातुल्य जीवनभन्दा
 श्रेष्ठ मानिन्छ । पञ्चशील, अष्टशील र दशशील पालन
 गर्नुको अर्थ हो गृहस्थले पाँचदेखि आठ भिक्षुहरूले २२७
 वटा नराङ्गा काम वा कुरा दृढता पूर्वक छोड्नु भनेको ।
 जसले मन्दिरमा बुद्धप्रतिमा वा बौद्धभिक्षुका अगाडि
 हात जोडेर घुँडा टेको पृथ्वीलाई ढोगदै, हिंसादेखि
 अलग रहन्छु । न दिएको अकाको वस्तु आफै हात हालेर
 लिनेबाट अलग रहन्छु । कामभोग तथा व्यभिचार जस्तो
 क्षणिक झूठो आचरण गर्नेबाट अलग रहन्छु । असत्य
 नचाहिँदो बकवास वा झूठो बोलेदेखि अलग रहन्छु ।
 रक्सी जाँड, गाँजा भाड जस्ता नशा सेवन गर्ने र उन्मत्त
 चच्चल तथा प्रमादीदेखि अलग रहन्छु जस्ता वाक्य
 ३ चोटि उच्चारण गरेर शील पालन गर्नन् । तर
 गृहस्थी व्यवहारमा चलेको चलन भनेर तृष्णा वासना-
 वश आहार व्यवहार चाहिँ संकल्पलाई वास्ता न राखी
 गर्ने भने त्यो धोकेबाज हो, धर्मका ढाँगी हो, महाअपराधी

हो । जसले तरुणी, रक्सी र खेल तमाशाबाट मुख मोडेके
 छैन, आध्यात्मिक विचार बोलीद्वारा प्रकट गर्दैमा
 आचरण ठीक छैन भने त्यसलाई धार्मिक मान्न सकिन्न ।
 शीलवान् सम्भनु त ज्ञन हास्यास्पद कुरा गरेर उसको
 खिल्ली उडाउनु हो ।

मुखले भने एक थोक, कामले गर्ने अर्के थोक,
 त्यो दुराचारीको चिन्ह हो । जस्तै 'म प्राणी हिंसादेखि
 अलग रहन्छु' भन्छ तर मासु चाहिँ नखाइसक्दैन भने
 त्यो प्राणीहिंसादेखि कसरी अलग रह्यो ? विचारणीय
 कुराछ । जातको ब्राह्मण, आहार व्यवहार चाण्डालको
 छ, भने द्यो जाति संज्ञाले मात्र उँचो हुन्छ ? बुद्धवचन
 नै उसको उत्तर हो । जस्तै 'न जच्चा वसलो होति न
 जच्चा होति ब्राह्मणो । कम्मुना वसलो होति कम्मुना
 होति ब्राह्मणो ।' अर्थ— जन्मले न कोही नीच हुन्छन् न
 जन्मले कुनै ब्राह्मण । कर्मले नै कोही नीच हुन्छ र कर्मले
 नै कुनै ब्राह्मण हुन्छ ।'

परिवर्तनशील समयको गति र देशमा उथल पुथल
 ल्याउने राजनीतिक गतिविधिमा पनि बुद्धवचन सत्य,
 शान्ति र अहिंसाको सिद्धान्त, समाजको विकास, राष्ट्रको
 उत्थानमा धेरै सहायक सिद्ध हुन आउँछ । तर त्यसलाई
 प्रतिपादन गरेर जीवनमा उतार्ने काम प्रत्येक बौद्धहरूले
 गर्नु परम कर्तव्य हो । मुखले हैन, हातमा हात मिलाएर
 शान्ति, मैत्री, प्रेम र एकता कायम राख्ने सद्भावना बढाई
 बौद्धसिद्धान्तलाई काय-वाक्-चित्तले पालन गर्नुपरेको
 छ । अझ पवित्र विचार महत्वपूर्ण आकांक्षा अनुरूपको
 धार्मिक, सांस्कृतिक र साहित्यिक गतिविधि तयार पानु-
 परेको छ । चारित्रिक विकासको निमित शीलको महत्व
 बुझी शान्तिका अग्रदूत भगवान् बुद्धले देखाएको बाटो
 पहिल्याई प्रगतीशील हौं भने विचारको परिचय सत्कार्य

माध्यमले दिनुपरेको छ । देश भित्र र बाहिर सद्भावना बढ्ने मंत्री प्रेम सम्बन्ध गाँस्नुपरेको छ । परस्परमा भावना र एकता कायम राख्न सत्य, शान्ति र अहिंसाको ज्ञान उपदेश विश्वमा बौद्धधर्मको प्रचार गर्ने महामानव महात्मा बुद्ध देव, दैत्य र मनुष्यमा कल्याण रवरूप मानिन्छ । यस्ता लोक कल्याणकारी सम्यक् सम्बुद्धको सिद्धान्तलाई अध्ययन गरी चित्त शान्तिको मार्ग पत्रनु र निर्वाण प्राप्तिका साधनातर्फ उन्मुख हुनु समय सुहाउँदो

काम हुनेछ । क्षणिक सुख, आनन्द र ऐश्वर्यका निम्नि जन्म, जरा, रोग र व्याधि जस्ता चक्रमा फन्को मार्नु चार आर्यसत्यको ख्याल नराखी पछ्तो गर्नु सिवाय केही हुनेछैन । त्यसको अर्थ दया, करुणा, मंत्री र प्रेम व्यवहारमा अहिंसाको भाव उद्य छुन्छ । परिणाम स्वरूप समाज, देश र अन्तर्राष्ट्रमा समेत अशान्तिका कारणहरू देखा पने छैनन् जुन सिद्धान्तको प्रतिपादन बौद्धधर्मको उद्देश्य हो ।

प्रतिक्रिया

गौतम बुद्धको जन्मस्थल कहाँ ?

(घुएँत्रोको जनध्वनिबाट)

१९८५ को रीडर डाइजेष्टमा गौतम बुद्ध भारतका हुन् भनेर लेखिएको छ । बौद्धधर्मका प्रवर्तक शुद्धोदनका सुपुत्र राजकुमार गौतम बुद्धको जन्मस्थल नेपालको पश्चिम भागमा पने कपिलवस्तुमा भएको हो भन्ने कुरामा आजसम्म विवाद उःपन भएको छैन । विभिन्न किसिमका अनुसन्धान र उत्खननबाट गौतम बुद्धको जन्म लुम्बिनीमा नै भएको हो भन्ने कुरामा प्रतिदिन प्रशस्त प्रमाणहरू प्राप्त भएका छन् । लुम्बिनी सिद्धार्थ गौतम बुद्धको जन्मस्थल भएको ले अन्तर्राष्ट्रिय

संग्रहलय स्तूप निर्माण लगायत अन्य कार्यको लागि गुह्योजना तथ भैसकेको छ । जापान, बर्मा, आइलैण्ड र श्रीलंका आदि केयौं बौद्धधर्मविलम्बी देशहरूले यस कार्यका लागि आर्थिक र प्राविधिक सहायता दिँदैआइरहेका छन् ।

शान्तिका अग्रदूत भगवान् बुद्धको बैशाख पूर्णिमाको दिन जन्म भएको र तत्त्वज्ञानको चिन्तनमै ८० वर्षको उमेरमा सोही तिथिमा समाधि प्राप्त गरेको ले नै प्रत्येक वर्ष बैशाख पूर्णिमा धुमधामसँग मनाइन्छ भने स्कूल क्याम्पस लगायत सरकारी अड्डाखानाहरूमा पनि बिदा दिइन्छ । तर एकासी अमेरीकाबाट प्रकाशित हुने रिडर डाइजेष्टले भगवान् बुद्ध भारतका हुन् भनेर लेख्दा कहाँसम्म सत्य हुन आउँछ ? आगामी अंकहरूमा यस प्रकारको गलती नदोहन्याउन र भएको गलती सच्चाउन आवश्यक छ ।

डी. एम. एस. डी.
बम्हटोल, काठमाडौं,

आनन्दमूलि

आनन्दकुटो विद्यापोठ स्तम्भ

षड्डग उपेक्षा

-भिक्षु शाक्यानन्द

- (१) आंखाले रूपलाई हेठं । राग्रो भए राग उत्पन्न हुन्छ, नराग्रो भए द्वेष उत्पन्न हुन्छ । राग र द्वेषले संस्कार खडा हुन्छ - फेरि अर्को जन्म दिन्छ । त्यसकारण रूपलाई उपेक्षा गर्नुपर्छ ।
- (२) कानले शब्दलाई सुन्छ । राग्रो भए राग उत्पन्न हुन्छ, नराग्रो भए द्वेष उत्पन्न हुन्छ । राग र द्वेषले गर्दा संस्कार खडा हुन्छ । फेरि अर्को जन्म लिन्छ । त्यसकारण शब्दलाई उपेक्षा गर्नुपर्छ ।
- (३) नाकले गन्ध सुँच्छ । सुगन्धमा राग उत्पन्न हुन्छ, दुर्गन्धमा द्वेष उत्पन्न हुन्छ । राग र द्वेषले गर्दा संस्कार खडा हुन्छ । फेरि अर्को जन्मलिन्छ । त्यसकारण गन्धलाई पनि उपेक्षा गर्नुपर्छ ।
- (४) जिन्नोले रस चाख्छ । मीठो भए राग उत्पन्न हुन्छ, नमीठो भए द्वेष उत्पन्न हुन्छ राग र द्वेषले संस्कार खडा हुन्छ । अर्को जन्म लिन्छ । त्यसकारण रसलाई उपेक्षा गर्नुपर्छ ॥

जीवन सार लगाऊ

कस्तो छ हात्रो नरजन्म चोला,
विचार मनमा किन हुन्म होला ?
मर्नुछ हामी र अन्य प्राणी सबले
के भुल्नु भवमा अब जानु कहाँ ?
पूर्वे निवास कुन जन्म थियो,
ऐले यहाँ म किन जन्म लिइयो ?

- (५) शरीरले स्पर्श गर्छ । चीसो र तातो । मन परेमा राग हुन्छ, मन नपरेमा द्वेष हुन्छ । राग र द्वेषले गर्दा संस्कार खडा हुन्छ । फेरि अर्को जन्म लिन्छ । त्यसकारण स्पशलाई पनि उपेक्षा गर्नुपर्छ ।
- (६) मन धर्मायतनमा भुल्ने हुन्छ । मनको धर्म हो वेदना, संज्ञा र संस्कार । सुखवेदनामा रागानुसय उत्पन्न हुन्छ, दुःखवेदनामा द्वेषानुसय उत्पन्न हुन्छ । राग र द्वेषले गर्दा संस्कार खडा हुन्छ । फेरि अर्को जन्म लिन्छ । त्यसकारण वेदनालाई उपेक्षा गर्नुपर्छ ।
- (७) आफूले अनुभव गरिसकेको आकार प्रकारलाई संज्ञाधर्म भन्दछ । संज्ञाधर्मलाई मन परे राग हुन्छ, मन नपरे द्वेष हुन्छ । राग र द्वेषले संस्कार खडा हुन्छ । फेरि अर्को जन्म लिन्छ । त्यसकारण संज्ञालाई पनि उपेक्षा गर्नुपर्छ ।
- (८) पुष्टलाई कुशल संस्कार भन्दछ । पापलाई अकुशल संस्कार भन्दछ । अरूपब्रह्मलोकलाई अनिङ्गजामि संस्कार भन्दछ । स्वास प्रस्वासलाई काय संस्कार भन्दछ । वितक विचारलाई वाक् संस्कार भन्दछ । यी माथि लेखिएका छ: प्रकारका संस्कारलाई उपेक्षाभाव, गर्न सके मात्र विपस्सना भावना हुन सक्छ ।

- देहकी पाण्डेय

आयु छ हात्रो अति सूक्ष्म छोटो
हिँद्नुछ हामी अति दूर बाटो ।
गर्नुछ कार्य अनगिन्ति मोल,
निचेत अझ बुनिइन्छ जाल,
तिन्नो दया र करुणा कसरी म पाऊ,
पालेर शीलव्रत जीवन सार्थक बनाऊ ।

तथागत-शिक्षा

-फणीन्द्र नेपाल, वराह क्षेत्र

कुनै एकदिन गौतम जब पुगे बनारस् शिवपुरी
महायज्ञ देखे विविध बलिपूजा वरिपरि
मदीरा मांसादि पशुवध पुजारो पनि त्यहीं
अहो यो कस्तो हो भगवत् पुजाको पनि विधि ॥
अगाडि निस्केर सविनय निवेदन तिहिँ गरे
के यज्ञमा मासु अनि हवनमा द्रव्यविधिले
मदीरा जाँड् घेम्पो पनि पुजनीय कि पहिले
भनी सोङ्गा हो हो चलन चलतीमै छ अहिले ॥
तिमि व्यर्थ तर्क नगर बहु फर्क भनिदिए
सुनी सिद्धार्थको मन कमल बैले ज्ञजि भयो

‘त्यसोभा’ यो हिंसामय मख ‘नमस्कार’ लिनुहोस्
भनेको मात्रै थे द्विजहरु हलल्लै हँसिबोले ॥
यो ता हात्रो शास्त्र निहित विधि पूजा भनिदिए
अहो हिंसा शास्त्र ! जय प्रभु ‘नमस्कार’ त्यसो भए
भनी शान्तिदूत मन बचनले शान्त रहेदा
ठुलै उपेक्षा हो यसरी यसरी यसले उत्तर दिँदा ॥
अरे मूर्ख ! छो कि किन अबुझ बन्धौ श्रुतिप्रति
मदीरा हो पेय सुन बचन वेदादि हवन
भनेको के सुने झट पट निहरी नत बने
'नमस्कार' हे वेद ! गर नगर हिंडे ॥

आचार्य भिक्षु अमृतानन्दद्वारा सम्पादित
प्रत्येक बौद्धको निमित्त उपयोगी
'त्रिरत्नवद्वारा र पाठ्यसूत्र'
प्रकाशित भएको छ ।

मूल्य केवल रु. ४।-
पाइने ठाउँः - आनन्दकुटी बिहार
स्वयम्भू, काठमाडौं ।

लाभ व प्रशंसा

रमिता धार्खाः, परियक्ति सद्गम्म कोविद्

संसारय च्वच्वर्पि प्राणीपित गुबले सुखया
अनुभव जूसा गुबले दुःख नं ज्, गुबले प्रशंसा जूसा
गुबले निन्दा नं याका चवने मालीगु। थुकथं लोकय्
लाभ, अलाभ, यश, अयश, निन्दा प्रशंसा, सुख व
दुःख च्याता धर्म विद्यामान जुयाच्वन। थुपि च्याता
धर्मया पाढें गुबले प्राणीपित लयतायकूसा गुबले ईर्या
जुइका बिइगु, शोक जुइका बिइगु जुयाच्वन ममिगु
गती नं थ्यंका बिइगु जुयाच्वन,। लाभ व प्रशंसा धैंगु
नं गुलिसित तःमि जुइवं, गुलिसित यस्व शास्व सय्वं,
गुलिसित खौं सय्वं, गुलिसित ज्या सय्वं, गुलिसित शील
नियम बल्लायवं प्राप्त जुइगु जुयाच्वन। अले थुकथं प्राप्त
जुइगु व लाभ प्रशंसाय ईपि प्युनीगु जुयाच्वन।

मनूतयसं थ्व हे लाभ व प्रशंसा प्राप्त्यार्थ अनेक
किसिमया ज्यर सनाजुइगु। इमिसं विभिन्न किसिमं दुःख
नं सियाच्वनी। अले थुकथं प्राप्त यानागु व लाभ प्रशंसा
सदां नं दुलाले धाःसा मदुगु जुयाच्वन। थ्व नां धइगु,
स्थाति धइगु अनेक किसिमया लाभ थुपि फुकव गजुली
चवकाय च्वंगु धवाँय्यें जुयाच्वन, छायधाःसा थुपि दयवं
जन जक प्रेरणा बरय जुइका बिइगु जयाच्वन, अभिमान
बरय जुइका: ईर्या बरय याका बिइगु जुयाच्वन। थुपि

अकुशल चित्तं प्राणीपित मभिगु गती लाका बिइगु।
धार्मिक क्षेत्रय नं गथे यकव दान बिइवं, शील पालन
यायवं वैत अथे लाभ व प्रशंसा प्राप्त जुइगु जुयाच्वन।
थथे प्राप्त जूर्ये उकी प्युन धाःसा वैंगु कुशल कर्म मलिन
जुइगु जुयाच्वन छायधाःसा वं लाभ व प्रशंसाय भुलय्
जुयाःव प्राप्तिया निर्ति यायवं व शुद्धगु पुण्य जूवनी
मखु व भवचक्रय हे चाःहिलेगुया लागी जूवनी। भगवान्
बुद्ध भिक्षुपित्त बरोबर धैंविज्याइगु जुयाच्वन “भिक्षुपि”!
थ्व लाभ सत्कार धैंगु तसकं ग्यानापु। छिमिसं थथे
मती तयमाः कि जिमित मार्ग व फल प्राप्त मजूतले थ्व
लाभ सत्कार प्राप्त मजुइमा। थुकि सीदु थ्व लाभ व
प्रशंसा धैंगु गुलितक ग्यानापु। थुकि निर्वाण प्राप्त
यायत बाधा बिइ फुगु जुयाच्वन। निर्वाण सन्मुख मजुसे
निर्वाण विमुख याना बिइयःगु जुयाच्वन। थ्व लाभ
प्रशंसाय भुलय् जुइवं थ्व यायत्यः थ्व याय मत्यः धैंगु
मदया वनीगु। भगवान् बुद्धया पालय् छःवर्गीय भिक्षुपि
मनूतयपाखे लाभ प्रशंसा प्राप्त याय्या निर्ति अनेक
किसिसं विनय नियम विरुद्ध ज्या सना जुइगु। इमित
भगवान् बुद्धं थथे मजुइकेया निर्ति यकव हे सम्झय याना
वियायमाल। छकः छम्ह भिक्षु सार्पित्र भन्तेयाथाय
वयाः धाःवल — “भन्ते! जितः लाभ सत्कार प्राप्त
जुइगु लैंपु कना बिज्यांहुै। भन्तेनं वयात धैंविज्यात —
“थःके दुगु लज्या भययात तोताः चुगलि याः जुइगु,
भिमनू जुयाच्यनेगु, खौं सय्केगु थुपि फुक हे लाभ
सत्कारया लैंपु खः।” थुकथं थ्व धर्मया थिक विपरीतगु
लैंपु जुयाच्वन।

पृथक्जनपि गुपि आर्यमार्गय मथ्यंपि खः इमिगु
चित्र थातय दइ मखुगु जुयाच्वन। चित्तया दासये चित्तया

दस्य बनीगु जुयाच्चवन । चित्तला 'पापस्मि रमति मने ।'
धयातःथे पापय न्हाइपु ताइगु जुयाच्चवनी उकि याना:
न्हागु ज्या याप्त नं लिफः मरवगु जुयाच्चवन । अले
गुबलय् इमित थ्व लाभ प्रशंसा प्राप्त जुइ अबलय् इपि
उकी हे प्यपुनीगु जुयाच्चवन । इमिगु व लाभ प्रशंसाय्
छुं कम जुइबं द्वेष नं वइगु जुयाच्चवन । तर मार्गफल
प्राप्त जुइधुं कूपिनिगु चित्त उकथं जुइ मखु । इमित
लाभ प्रशंसा प्राप्त जूसां उकी भुलय् ज्या च्चवनीमखु,
उकीया बलय् दना: मिमिगु कर्म याःवनी मखु । उदा-
हरणया लागो भगवान् बुद्धया पालय् तसकं दरिद्रम्ह,
नय् हे मखम्ह कोरिम्ह मनू छम्ह दुगु जुयाच्चवन । वं
भगवान्या उपदेश न्यनाः स्तोतापतिफल प्राप्त यानाकाल ।
अबलय् वैत छम्ह देवता दयाः धाःबल — “छन्त यक्व
धनसम्पत्ति इय्का वी, छुं बुद्धयात बुद्ध मखु, धर्मयात
धर्म मखु, संघयात संघ मखु, त्रिसरणय् वने मखु धा ।”
तर वं धनसम्पत्तिया लोभय् उकथं मधाः । वं धैवंच्चवन—
“जि थथे हे दरिद्र ज्याः सन् मखनाः सिनावंसां जि थथे
धायमखु ।” युकथं बुद्ध, धर्म व संघय् अत्यन्त विश्वास
दय धुं कूगु कारण यानाः इमित न्हाक्व हे प्रलोभन
क्षयंसां इपि उकी भुलय् ज्याः मखुगु कर्म याइ मखुगु
जुयाच्चवन । तर पृथक्जनपिनिगु चित्त उलि तेयं मध्यंगु
कारण इपि उकिइ भुलय् जुइगु जुयाच्चवन ।

प्रव्रजित धैपिसं थ्व लाभ-सत्कारयात सरोप थे
सम्झय जुइगु जुयाच्चवन । बोधिसत्त्वं नैष्ठकम्य पारविता
पूर्ण यायगु सिलसिलाय् च्याम्ह तःकेहेंविनाप ऋषि
प्रव्रजित जूबन । अले इन्द्र वयाः बोधिसत्त्वया खाना
सुचुका बिहगु जुयाच्चवन । स्वववःगु पालय् बोधिसत्त्वं
थःकिजापिन्त जिगु दोषला छुं मदु मखुला धकाः न्यनेवं
इमिसं न्हिन्हि दाजुयात भाग तया धकाः कन । अले
इमिसं पालंपा धाल— “गुम्हसिनं जिमि दाजुया
भाग सुचुका बिल वशत राज्य प्राप्त जुइमा,
मेम्हं धाल— यक्व यक्व लाभ सत्कार प्राप्त जुइमा ।”
थुकथं इपि फुकसिनं छगू छगू धाल । अले इन्द्र वयाः
थम्हं हे सुचुकागु खः धाःबल । हानं न्यन-लाभस-त्कारयात
छाय अपायसंकं घृणा यानागु ? गुकीयात हे प्राणीपिसं
मामां चाःहिला च्चवनीगु खः । अले इमिसं धाल— “थ्व
लाभ सत्कारया पाले प्रजापिस अकुशल कर्म याइ, अले
व हे अकुशल कर्म इमित मर्भिगु गति प्राप्त जुइगु जुया-
च्चवन । युकी जिमिसं थ्व हे दुष्परिणाम खंका ।” युकथं
सत्पुरुषपिसं लाभ-सत्कारयात प्रशंसा मयाःगु जुयाच्चवन ।
अले विज्जनपिसं प्रशंसा यानाः मतःगूयात उकी यः
तायकाः प्यपुनेगु गुलितक उचित जू थुकि हे सीका
कायकुगु जुयाच्चवन ।

५७

“मनुखं थथे खैल्हाइ कि मानों इमिसं द्वःयात विश्वास याः तर म्वाइगु थथे कि मानों इमिगु पहचहलं
सीकु द्वः हे मदु ।”

- एस्ट्रेज्ज

स्वंगु प्रकारया मनूत

भिक्षु पञ्जासिंह महानायक स्थविर

संसारपादे दृष्टि तथ्बलय् अनेक प्रकारया
मनूत खेनेदु । थन भगवान् बुद्धं हे बुद्धिपादे स्वंगु
प्रकारया मनूत दु धकाः भिक्षुपित्त कनाविज्ञाःगु जक
न्हायथेत्यना ।

तयो मे भिक्खुवे पुगला सन्तो संविज्जमाना
लोकर्म, कतमे तयो । अबकुज्ज पञ्जो पुगलो, उच्छं-
गपञ्जो पुगलो, पुच्चपञ्जो पुगलो ।

अर्थात् भिक्षुपि स्वंगु प्रकारया मनूत दु । थुपि
स्वंगु प्रकारया मनूत गजःपि-भोवीकातगुः थल थें जाःम्ह-
मनू, मुलय् मुस्या तयाः दनीबलय् बैय् वाकीम्ह थें जाःम्ह
मनू, लवहंतय् आखः च्वय्थें न्यनागुः लोममंक धारण
याय्गु शक्ति दुम्ह मनू ।

(क) अबकुज्जपञ्ज (भोवीकातःगु थल थें याःम्ह) ।

भिक्षुपि ! भोवीकातःगु थल थें जाःम्ह मनू धकाः
गज्यःम्हयसित धाइ धाःसा थव संसारय् गुलि मनूत
श्रद्धा तयाः नं मतसे ने भिक्षुपि उच्चवंगु विहारय् वनाः बाखं
न्यनाच्वनी । भिक्षु नं जीवनया सुरु, बिच्य् व अन्ततकं
कल्याण ज्वीगु बाखं कनी । न्यम्हस्यां न्यनाच्वनी, तर
वं आदि, मध्य व अन्त कल्याणया खें छुं मथु, छुंहे
लुमंका तय्मफु । दनावंबलय् गथे वःगु खः अथे हे वन
गथेकि भोवीकातःगु थलय् लः प्वके बलय् फुकं विनेत
लाःवनी । मेखतं धाय्माल धाःसा होगंगु लः थलय् लः
न्ह्याको तःसां ज्वया वंथे ज्वी अर्थात् लखय् आखः च्वय्
थें ।

चारित्र व दस्तुर कथं विहारय् वनाः बाखं
न्यंजक वनाच्वन थःत कल्याण ज्वीगु खें छुं लुमंका तय्

मफु । होगंगु घलय् लः छीति मथाःपि बाखं न्यम्हसित
धर्मं छुं काइदा मदु छाय्धाःसा व्यवहारय् छ्यले मफत,
थःगु पह चह छुं मपात ।

(ख) उच्छंग पञ्ज (मुलय् बुद्धिम्ह)

भिक्षुपि ! उच्छंगपञ्ज पुद्गल धंम्ह मनू सुयात
धाइ धाःसा सुंमनू विहारय् वनाः भिक्षयाथाय् बाखं न्यं
वनी । भिक्षु नं वैत आदि, मध्य व अन्ततकं भिज्जीगु
बाखं कनी । वं न्यनाच्वतले च्वनिसें ववथ्यंक लुमंका
तै । आदिकल्याण, मध्य कल्याण व अन्तस कल्याणगु खें
मनय् धारणा यानातै, तर दनीबलय् फुकं लोमंकाः
अनसं तोताथकी गथे कि मुलय् बजि तैतःगु लोमनाः
दनीबलय् फुकं बैय् वाकी । अथे हे थव उच्छंगपञ्ज धयाम्ह
मुलय् प्रज्ञा दुम्ह मनूखः ।

चारित्र कथं उपासक ज्याः विहारय् वनाः
ध्यान वियाः बाखं न्यनी तर थूथे छ्यं लहुकु लहुकु
संकाच्वनी तर दनावनीबलय् छुं नं धर्मया खें लुमंकाः
मनय् थाकी मखु अनसं तोतावनी । छेय्च्वनीबलय्
वहे मुतुसुकातुं ज्वी । फिसलय् आखः च्वय् थें खः ।

(ग) पंथु पञ्ज (बवातुगु प्रज्ञा)

भिक्षुपि ! पंथुपञ्जा धंम्ह मनू धकाः सुयात धाइ
धाःसा सुंगुम्ह मनू उपासक ज्याः बरोबर विहारय्
वनाः श्रद्धापूर्वक बाखं न्यंवनी । भिक्षु नं बांलाक
बाखं कनी, जीवन गति लाकेत मद्यक मगाःगु धर्मया
खें कनी गुगु कि आदि कल्याण, मध्ये कल्याण व अन्तय्
कल्याण जू । बाखं कनाच्वंजोछिया बांलाक ध्यान वियाः
न्यनाच्वनी । न्यना थे फुक लुमंकाः छेय् नं व्यवहार-
य् छ्यलाः पारवारिक जीवन भिनी कथं ज्यायाइ
गथे कि थस्वःगु घलय् लः प्वकूसां ल्यनाच्वनी अथे हे
न्यना वःगु खें मनय् थाकाः लुमंकाः ज्याकाइ । मेकथं धाय्
माल धाःसा लवहंतय् आखः च्वय्थें भिगु खें लुमंका तै ।

तफालागु बवातुगु बुद्धि ज्याः बाखं न्यने बलय्
पारमी धर्म नं पुरय् जूसा धर्म अबबोध ज्वी, मार्गंकल
लाभ याय्के । अथे मजूसा नं लिपा धर्म अबबोध याय्त
अचश्य ग्वाहालि ज्वी, उपकार ज्वीकु । अले जीवन मुख-
मय याय्तनं ग्वाहालि ज्वी ।

सम्पादकयातीपौ

सम्पादकनु,

असं धालासिकोष् स्व. कर्मशोभा साहुनी
नं भन्ते अनगारीकार्पि महं मरुवलय् वासः याय्-
या लागी असंया छखा छे अर्वण याना थकूगु छे
या आइस्ता वःगु भन्ते अनगारकापित बालाक वासः
प्रयोग जूला थे ? छाय् धाःसा गनं गनं विहारय्
भन्ते अनगारीकार्पि महं मरुपि खनेदु ।

अधिकार क्याचोर्पि उपासकपि, भन्ते अनगारिका-
पियाय् बराबर बनाः स्वःवला थे ? मर्वंसा स्वःबनेगु
बेस, छायद्याःसा गनं गनं विहारय् भन्ते अनगारिका-
पि याकः याकःचा चोनाचोर्पि दु । अंतिम खवर
बल धाय् ब जरु स्वःबनीगु धंगु खवर दु । थथे खःसा थोला
मिलय् मजू थे चो ।

वांगु वर्षय् भिक्षु महासंघया सम्मेलन जूबलय्

याकःचा

-रवि शास्य, बल

बुन झीर्पि सकले छन्हु याकःचा हे
बुल शास्ता नं छन्हु याकःचा हे ।

गजाःगु संसार खनी थ्व
मनू धाल व प्रणीपि धाल,
गजाःगु प्रकृति रूखनी थ्व
सर्गः धाल व धर्ति धाल ॥

आनन्दकुटि दायकसभापाखे, भगवान् बुद्धया धर्म
प्रचार व विहार सुधार याय्या लागी ये यल खोप भोत
या विहार विहारया उपासकपि मुंकाः मुंज्या जुल ।
मुंज्याय् सकल उपासकपि नं सल्हा साहुतिया विचारं
भगवान् बुद्धया थेरवादी-धर्मप्रचार व विहार सुधार
याय्माःगु बारय् पास जूगु निवेदनपत्र भिक्षु महासंघय्
आनन्दकुटि विहार दायकसभापाखे पेस जूगुया बारय्
छु जुल समाचार न्यनेगु बरो उत्सुक जुयाचोन ।

गनं गनं बिहारय् सुधार मजुया चोंगु दिन धैर्ये
सः न्यने दु । खःसा थथे मजुसे आइङ्द्रा सुधार जूगु
स्वय् दय्मा, न्यने दय्मा धंगु आशा यानाचोना ।

भगवान् बुद्धया धर्मं शान्ति यायगु, विहार
सुधार याय्गु जूसा बुद्धया वचन थे, लिज्याय् मजि-
ल, न्हाज्याय् माल ।

थुगु पत्रया आशय आनन्दभूमि पत्रिकाया
माध्यमं सम्बन्धित थासय् थनी धंगु आशा ।

उपासक चन्द्रबहादुर
कोहितिबहा, ये ।

नाला क्यन थन मां-अबु धकाः

नाता क्यन थन पासा गुरु धकाः

थीथी रूप दत थीथी मनूया

थीथी भाय् दत थीथी जनया ।

तोतावन बाज्याअजिर्पि ई क्वचाय्काः

पाःवइच्चवन सकस्यां थःथःगु ईया,

तंका बने मानि छन्हु ई क्वचाय्काः

पाःवइच्चवन याकःचा थःथः ईया !

आनन्दभूमि

मनू जुयाः जन्म कयाथे स्वानाच्चने थाक्

-अमृतशोभा शाक्य

मनू जुयाः जन्म काःवैगु सहेतुक कामावचर
कुशल हेतुं वा पुण्य कर्मया फल धकाः धर्म सकुर्ति धै चवंगु
दु । उक्ति मनू जुयाः जन्म ज्वी थाकु । थथे धाय् बलप्
प्रश्न ज्वी फुकि थौकन्हय् यद्वच मनूत जन्म काः
देच्चन । पुण्य याना मतःपि मनू जन्म ज्वी थाकुसा
थजाःगु कलियुगय् जन्म जूवःपि मनूत नं पुण्यफलं
याना: जन्म जूवःगुला ? जिं स्वय् बलप्ला मनू जुयाः
जन्म काको हे पुण्य कर्मया फल मखु । मनू धाःगु हे
हारां मजूपि, बांलाःपित जक खः । गुणं युक्तम्ह मनू
जुयाः जन्म ज्वी थाकु धयातःगु खः ।

मनू धायत मदयक मगाःगु गुणधर्म मदयकाः
बेहोसय् लानाः लाको सना जूपि मनूत पशु समान
खः । स्वाना च्वंसां सीम्ह थेंखः । आहार नयगु धैगु
पशुतयसं नं नं च्व । मनूत नं मनसे स्वाना च्वने मफु ।
निद्रा आराम कायगु धंगु चीज न्ह्याम्हसित नं माः । न्ह्यः
वयकेगु नं आरामया छगू साधन खः । उक्ति पशुत नं द्याना
च्वन, मनूत नं द्यानाच्वन । निखलःसितं निद्रा माः । पशुत
नं थः शदुत खनाः ग्याः मनूत नं शदु खना ग्याः ।
ग्याइगु धंगु नं निखलःरयां दु । पशुतसे नं
सन्तान उत्पन्न ज्वीगु ज्या याना हे च्वन । मनूतसे नं
सन्तान उत्पादन क्रिया मैथुन याना हे च्वन । मैथुनकर्म हे
सन्तानत बरय् जुयाच्वन । थव् स्वभाव खः । थुपि

आहार, निद्रा, भय व मैथुन प्यताँय् जक मनूत सीमित
जुयाः स्वानाच्वन धाःसा पशु व मनूबर छु पात ?
छु पाःगु मखुत । मनू जुयाः पशु धायका च्वनेगु मानव
जातिया अपमान खः, नामदिपत खः ।

मनूत पशुतसिबय् गावकं च्वयलाः । छायधाःसा
मनूतयके चिन्तन शक्ति दु, विवेक बुद्धि दु । पशुतयके
चिन्तन शक्ति व विवेक बुद्धि मदु । उक्ति धायकु मनू
छम्ह चिन्तनशीलप्राणी खः । पशुतयके चिन्तनशक्ति
मदुगुलि मैथुन याःसां नं खुलं खुलागु लैय् लैय् हे याइ ।
ल्वाय् माःसां नं तं पिहाँवलकि न्ह्याथायसं ल्वाइ ।
न्ह्याथायसं फोहर याइ । पशुतसे त्यःमत्य, ज्यू मजू धैगु
मस्यू । मनूत नं अथे जुल धाःसा पशु व मनू बराबर हे
जुल । मनू धाय् मर्छि ।

भगवान् बुद्धया धापु कथं न्ह्यापु व मन, (मस्तिस्क
व हृदय) चूलाकाः नापंलाकाः ज्या याना यंकल धाःसा
व मनूया उत्तति ज्वी । अप्रभादय् लगयज्जौपि व गुणधर्म
दुपित्त हे जक मनू धाइ । भगवान् बुद्धया न्ह्यावले न्ह्यापु
व मन चूलानाच्वं । बेहोसय् मलाः, सतर्क जुया च्वं ।
उक्ति वसपोलया खैल्हाइगु, ज्यायाइगु व कल्पना याइगु
तालय् लाः, हिसिदु, बांला: आपाःसित हित जू । वसपो-
लया न्ह्यागुज्या नं सफल ।

भगवान् बुद्धं मनू जुयाः स्वाना च्वनेत मदयक
मगाःगु गुणत कनादिज्याःगु दु, छतानिता थन न्ह्याथनेगु
मनसुवा दु ।

मनूत अलिस मनुसे उत्साही व मेहनती
जुलधाःसा यानागु ज्या पू मवनी व सफल मज्वी धंगु
छुं मदु। छम्ह गरीबम्ह मनू उत्साह याना यंकल धाःसा
धनी मज्वी धंगु मदु। कर्म हे बःमलाः धकाः सुक
च्चंच्चंसा छ्हाब्ले गरीब व अभागी जुयाच्चनी।
उत्साह जक यानां मगाः बोलि वचन न बांलाय् माः,
अभिमानी ज्वी मज्यू। अलेजकं प्रयत्न यानार्थे ज्या सिद्ध
ज्वी। मखुपि पासापिनाप न भुलयज्वी मज्यू। अय्ला:
त्वना; जू मिहताज्जुल धाय्यवं कमाय् यानागु धनया
सुरक्षा ज्वी मखु।

सदां शीलवान् ज्वीकत धाःसा मनू जुयाः
म्वाना च्वनेके। च्वे उलेख याना थे धार्मिक गुण दत

धाःसा मनू अथे हे शील दुम्ह ज्वी। घर्मं भिजवी
धंगु विश्वास याना: भिगुज्वाय् लगय् ज्वीगुयात श्रद्धा
धाइ। नुगः चक्कंकाः करपित्त निग प्यंगः बी
फय्केगु चित्तयात र्याग धाइ। न्यनेकने नं याय्
फय्केमाः। न्यनेकने याना यंकेगु बानि याःसा सया
सियावं। अले प्रजानं दैवं। थुपि गुणत मदयकाः मनू
जुयाः म्वाना च्वनेगु थाकु। दुःखजक ज्वीका च्वने
माली। मनू तश्त मदयक मगाःगु चीज बीज पुरय् मज्जु-
लकि म्वाना च्वने अःपु मज्जु।

झीपि नं मनू जुयाः जन्म कयाच्चना। म्वाना
च्वना बल्य् लुं नं छुं बांलाय् गु ज्या याना: गुणधर्म दय्का
ये के फुसा मनू जन्म कयागु सिंत वनो मखु।

थूपः थूबः थूरः स्तुपः चैत्य

“चातुर्महापथे तथागतस्स थूपो कातब्बो ।”
थुगु खें सम्यक् सम्बुद्धं महापरिनिर्वाण जुया बिज्याय्
न्ह्यः आयुष्मान् आनन्दयात उजं जुया बिज्याःगु खः।
आनन्दं उपादि मल्यंक महापरिनिर्वाण जुइ धुंकाः
तथागतया शरीर (अग्नि संस्कारं लिपा ल्यंगु अस्ति)
छु याय्गु धकाः न्यनेवं सम्यक् सम्बुद्धं उजं जुया बिज्यात,
तथागतयागु (अस्ति—कवैय्) तयाः प्यका सूलेंपुइ दयुइ
“थूप” दय्के माः।

- मिक्षु सुदर्शन

दीर्घनिकायया महापरिनिर्वाण सूत्र कथं सम्यक्
सम्बुद्धया महापरिनिर्वाणं लिपा वसपोलयागु अस्ति तयाः
च्यागः थूप दय्कल। मगधया जुजु विदेहीपुत्र अजातशत्रुं
राजगृह्य, वैशालीया लिन्छबीपिसं वैशाली, कपिल-
वस्तुसच्चंपि शाक्यपिसं कपिलवस्तुस, अल्लकप्यया
बुलतय्सं अल्लकप्य, रामग्रामया कोलियपिसं रामग्रामय्,
वेदुपीया ब्राह्मणपिसं वेदुदीपय, पावाया मल्लपिसं पावाय्,

कोसिनारया मल्लपिसं कुसिनारा (कुशीनगर) य दय्कूगु
च्यागः थूप हे थुपि थूपत खः। थुपि थूपय् गौतम बुद्धया
ब्यावक अस्तिधातुया च्याद्वय् छब्ब ब्वति दुगु खः।
लिपा जुजु अशोकं थुपि च्यागः थूप मध्यय् न्हयगः थूपय्
डंगु अस्ति पुवः सूल थूपय् भति भति ल्यंकाः लिकयाः
अस्तिधातु ततं यक्व “थूब” त दय्कल। अशोकं च्याप्यद्वः
स्तूप दय्कूगु खें वाङ्मयर न्हायात्सं उत्तान थे हे जुइक
च्याया तःगु दु। च्यागः थूप मध्यय् छगः थूप जुया
चंगु रामग्रामयागु थूपया अस्तिधातु जक छगूगु शताब्दी
इसा पूर्वपाखे जुजु दुठुगामणीया पालाय् लिकाय्गु ज्या
जुल। अले रामग्राम थूपय् नं अस्तिधातु पुवः दिक
मदुगु जुल। (रामग्राम थूपया वारे “धर्मोदय” या दै
५ अङ्क ४५ स छुं खें पिहाँ वय धुंकूगु हे डु।)

बुद्धया महापरिनिर्वाणं लिपा अस्तिधातु ब्वति
मथःपि पिव्यलीवनया मोरिय (मौर्य) पिसं अग्निसंस्कार
याःगु थायया अनल्यंगु हेव्वाः कया यंकल। द्रोण
ब्राह्मणं अस्तिधातु दाना बियागु दुलि (कुंभ) कया
यंकल। स्वर्गं, गंधारपुर, कलिंग देश व नागलोकय् वा
(धी) तयाः थूप दय्कल। थुपि थूप हे पुलांगु थूपत खः।
(क्रमशः)

Vipassana Dhyana

I practised Vipassana Dhyana at Nepal Vipassana Centre, Mohan Pokhari, Buranil kantha, Kathmandu, in a mountain near Himalaya. The scenery is very charming and the atmosphere is very quiet and calm. The seminar of Vipassana meditation began from 19th June to 29th, 1985. a ten-day course. Fortunately by the persuasion of Assistant Acharya Dr. Miss Chandra Shila Sakya. I went through the whole course of Vipassana meditation with all my heart, because it became very much interesting to me.

I felt various kinds of sensations throughout my body which were there already but only unaware of them. I found the body is a mass of various kinds of sensations or feelings which rise and pass away as the river is flowing. nothing is standing still even for a moment but all is impermanent. This fact and state is clearly seen and perceived through the intense Vipassana Dhyana.

When Vipassana became deeper and longer then again another phenomenon became visible and felt, as a subject and object, an observer or seer and object seen. Then it became just like a play or dancing of

the energy, watching by another part of the mind, then again such happenings are lost and vanished manifesting itself for a few moments. This led to understanding and realisation of fact or truth of the impermanence transitoriness of all things which were understood previously literally only now experienced and felt what is impermanence.

-Gyan Man Tuladhar, Asan

After that another layer is opening and I begin to understand that what we call duhkha or suffering and sukha or happiness are only the results of those subtle movement of the vibrations. Then another door of understanding is opening. Reacting in wrong way to those feelings begets duhkha or suffering. As I am in the habit of liking pleasant feelings and disliking unpleasant feelings, this is the real cause of misery. The battle of liking and disliking within is always going on. Therefore I am always a victim of all sort of moods, such as anger, joy, restlessness etc. The liking and disliking feelings in me created tensions and worries and make me unhappy and miserable. What to do then?

The rules of Vipassana Dhyana are very strict. Meditators have to observe and maintain silence and close the eyes and sit motionless in silent place for hours. I began to understand why the strict rule of complete silence etc cannot be broken. Observance of the rules means shutting the doors of five senses, shutting the sense doors help to accumulate the energy which was wasting through sense doors. The incessant flow of energy then turns its course inward opening the inner channels and doors which bring up another manifestation, experiencing of some thrilling or trickling sensations in some parts of body, sometimes from head to feet, this is not also lasting. After many days of Vipassana Bhavana, self-instruction, a state of calmness, Samata Bhavana prevails, then there appears a separate witness or seer, then it seems the witness is the changeless centre around which all the changing thoughts, sensation, everything rotating. During the intense Vipassana, such glimpse visited often

for a few moments. This is an uphill task and very long time's practice will be needed to stabilise this state of witnessing or samata, equanimity. A few glimpse of this state convinced me that this is the path of liberation from dukha, suffering and misery of life.

I found essence, Vipassana Dhyana is a way to understand and feel the movement of the mind, but not to identify with it, but to be a Drasta not a Bhogta. This is a way to get out of the misery of life.

It seems at present a distant hope to stabilise that state. However, this is the final goal and destiny of human beings to discover this ultimate, truth. The journey is too long and difficult but this is the only thing worth doing whole life. At least I am confident now that tiny seed of Buddhahood has been sown in me. How long time it will take to grow into a tree and give fruits is unpredictable. May unseen powers help me to succeed. This is my only prayer now.

Good will towards all beings is the true religion.

-Buddhacharita

सुम्पादकीय

युवावर्ष

इस्वीय सन् १९६५ लाई अन्तर्राष्ट्रिय युवावर्ष घोषित गरिएको छ । समाजमा कठिन कार्यमा अग्रसर-भई उन्नति प्रगतिमा लाने र अरुलाई डो-याउनेमा युवाको जति भूमिका रहन्छ त्यति बाल बृद्धको सक्रियता सिद्ध हुँदैन । समाज उत्थान भएपछि राष्ट्रोत्थान अवश्यम्भावी छ । यसै ध्येयलाई हृदयंगम गरी घोषित गरिएको युवावर्षलाई 'सफल' पाने धनी गरीब सबै मुलुक तत्पररहेका छन् । युवावर्षलाई माध्यम भानी अभावहरूको पूर्ति र आवश्यक सुधार गर्ने क्रममा बक्षारोपण, रक्तदान, सफाई-अभियान र अन्य विभिन्न पक्षमा संलग्न रहने कार्यक्रम बनाई सुधारका लहर फिँजाइएको छ । यसै सिलसिलामा भगवान् बुद्धको शान्तिनीतिको प्रचार प्रसारमा पनि युवकहरू लागेमा यस बर्षको यौटा नौलो कार्यक्रमको थप हुन जानेछ । बौद्धदेशमा प्रतिवर्ष

हजारौंको संख्यामा युवाहरू भिक्षु बनी निर्वाणमार्ग अपनाउँछन् । भिक्षुहरू आफू मात्र सच्चरित्रवान् र शान्त बन्ने होइनन् किन्तु वरपरकालाई समेत प्रभाव पारी बातावरण नै पनि शान्त बनाउने हुन्छन् । भिक्षुका लागि पालन गर्नुपर्ने बुद्धोपदिष्ट नोति नियम २२७ बटा छन् जुन राष्ट्रका सामाजिक, आर्थिक, धार्मिक र नेतृत्विक आदि पक्षमा उत्कृष्ट छन् । अतः युवावर्षका कार्यक्रममध्ये प्रदर्जित हुनेतिर पनि लाग्न सकेमा आजको बल्दो समस्या मध्येका केही समस्याहरूको समाधान-मा लेशमात्र भए पनि सधाउ पुग्नेनै छ । वर्षभरिको कार्यक्रमको दीरानमा अध्ययन र मनन गरी लाभन र प्रवृत्त हुन प्रशस्त समय छ । यसैले अनुकूल परिस्थिति रहेका ले यसतर्फ ध्यान दिनु पनि कुनै अप्राप्यज्ञिक हुनेछैन भन्ने हामीलाई लागेको छ ।

४४

बृद्ध चान्ति विषय

व्यवस्थापक यूरोप भ्रमणमा

२०४२ असार, काठमाडौं

आनन्दभूमिका व्यवस्थापक तथा आनन्दकुटी विहारगुठीका सचिव भिक्षु मंत्री 'यूथ सेमिनार अन बर्लं रिलिजन-यूनिफिकेशन चर्च' को आयोजनामा हुने सर्वधर्म सम्मेलन युवागोष्ठीमा नेपालबाट बुद्धधर्मको प्रतिनिधिको रूपमा भाग लिन गत असार १६ गते प्रस्थान गर्नुभएको छ। न्यूयोर्कबाट शुरू गरी विश्व कोरियाको सिउलसम्म दश राष्ट्रको भ्रमण गरिने त्यस कार्यक्रममा अनगारिका अनुजा, ज्ञानुराजा शाक्य र अनुवन पाठक पनि जानुभएको छ।

विहारको लागि जमीनको माग

२०४२ जेठ १, बराहमेहेव-

६ जना संरक्षक, २१ जनाको मूल समिति र ४६ जनाको निर्माण उपसमिति गठन भई बथरबनज्योति महा विहारमा शान्तिका अग्रदून भगवान् बुद्धको प्रतिमा भएको मन्दिरका लागि उपयुक्त आश्रमालय आवश्यक फलफूलका उद्यान भएको विहार योजनाबद्ध तरीकाले निर्माण गर्ने उद्देश्यले २५२६ औं बुद्धजयन्तीको उपलक्ष्यमा आयोजित सभाको निर्णयानुसार अन्वाजी ६ कडा जमीन निशुल्क उपलब्धिका लागि कोशी अञ्चलाधीश, प्रमुख जिल्ला अधिकारी, योजान प्रमुख, सुनसरी मोरांग सिंचाई योजना, जिल्ला पंचायत तथा आनन्दकुटी विहार काठमाडौंका आचार्य भिक्षु अमृतानन्द महास्थविरसेंग त्यसको लागि अनुरोध गरेको छ।

बुद्धजयन्ती मनाइयो

२०४२ जेठ २, धरान—

२५२६ औं बुद्धजयन्तीको उपलक्ष्यमा स्थानीय बुद्धविहारमा वंशाख पूर्णिमाका दिन स्थानीय भिक्षु मंत्रीद्वारा बौद्ध झण्डोत्तोलन, बुद्धभजन, बुद्धपूजा, दान प्रदान र भिक्षुहरूलाई भोजनदान समेत गरी भव्यताका साथ बुद्धजयन्ती मनाइयो। उक्त दिन दिउँसो बाजागाजा सहित बुद्धको प्रतिमालाई नगर परिक्रमा गरिनुका साथे बुद्धिजीवीवर्गहरूको एक प्रवचनगोष्ठी पनि सम्पन्न गरिएको थियो। सो अवसरमा भिक्षु मंत्रीले तिब्बतमा बौद्धधर्म प्रवार भएको कुराको जानकारी गराउनुभयो र भिक्षु सुननले बौद्धधर्मले आज नेपालमा तीव्रगति लिइरहेको कुरा बताउनुभयो। यस्तै दक्षिलाल पिढित, छड्गबहादुर मोक्तान र उपसमाप्ति तीर्थराज मोक्तानने बृद्ध र बुद्धधर्मको देनदारे आ-आफ्नो महत्व्य घट्ट गर्नुभयो।

बौद्धधर्मप्रति जनआस्था

२०४२ साउन ६, बेइजिङ—

चीनमा सांस्कृतिक क्रान्तिपछि अब बौद्धधर्ममा जनआस्था निकै बढेको छ। त्यहाँ राजधानी बेइजिङको सुधान उ द्वारको बाहिरी भागमा रहेको फाहियान गुम्बामा सन् १६५६ मा स्थापित चीनिया बौद्धधर्म विज्ञान संस्थानमा हालै २१ प्रान्तका विभिन्न नगरपालिका एवं स्वायत्तक्षेत्रहरूबाट एकसयभन्दा बढी विद्यार्थी भर्ना भएका छन्। ती विद्यार्थीका श्रौसत आयु २३ वर्ष रहेको छ। उक्त संस्थानको उद्देश्य बौद्धधर्मकोनियम पालन गर्ने र त्यस धर्मको प्रारम्भिक सिद्धान्त बुझन सक्ने बौद्ध-मार्गीहरूलाई प्रशिक्षण दिनु रहेको छ। संस्थानको पाठ्य सामग्रीमा विदेशीभाषाहरू सहित बौद्धधर्मको विधान,

कला-साहित्य, इतिहास र दर्शन रहेको छ। चीनमा आफ्नो विश्वास अनुसार धर्म ग्रहण गर्न सकिनेछ।

आषाढ पूर्णिमाको उपलक्ष्यमा बुद्धपूजा

२०४२ आषाढ १८, संखुवासभा-

स्थानीय चैनपुरको बोधिसत्व विहारमा आषाढ पूर्णिमाको उपलक्ष्यमा १०८ दीप बाली शीलप्रार्थना सहित बुद्धपूजा सम्पन्न भयो। उपासक चन्द्रज्योति शाक्यको नेतृत्वमा संचालित उक्त कार्यक्रममा शिक्षक पद्मप्रसाद पौडेल र उपासक मदनसिंह नालामिभाट भगवान् बुद्धको जीवनी र देनमाथि प्रकाश पारियो।

त्यसै विहारमा भएको अर्को प्रवचन कार्यक्रममा मुख्य अतिथिको रूपमा धर्मोदय सभाका उपसचिव लोकबहादुर शाक्यले पञ्चशीलको व्याख्या गर्दै राग, द्वेष, लोभ र मोह हटाएर मात्र धर्मको सृजना हुन सक्ने कुरा बताउनुभयो। सो अवसरमा उद्घोषण गर्नुहुँदै पद्मप्रसादा पौडेलले आत्मालाई स्थिर राखेर भगवान् बुद्धको आराधन गरेमा शान्ति प्राप्त हुने कुरा बताउनुभयो।

ध्यानभावना

२०४२, श्रावण १८, तानसेन—

हाल तानसेनमा रहेका अ नन्द विहार, महाचैत्य विहार, होलन्दी विहार र महाबोधि विहारमध्ये सबै विहारमा दुइवटा अष्टमी र औंसी तथा पूर्णिमाको दिनहरूमा ज्ञानमाला भजन, बुद्धपूजा र धर्मोपदेश हुँदै आएको मा श्रावण १८ गतेदेखि ५।५ मिनेट ध्यानभावना गर्ने अनिवार्य कार्यक्रम राखेको छ। सो कार्यक्रम उपसंघ-नाथक शाक्यानन्द भद्रास्थविर र उपासक छत्रराज शाक्यबाट प्रारम्भ भएको थियो।

यस्तै श्रावण १२ गतेका दिन लहरे पिपलको महाबोधि विहारमा प्रयेक शनिवार विहान १ घण्टा हुने ध्यान भावनाको कार्यक्रममा शाक्यानन्द भद्रास्थविरबाट शीलप्रार्थना र आनापानसति विपस्सना ध्यानभावना बारे उपदेश दिनुभयो। उपासक छत्रराज शाक्यले विपस्सना ध्यान भावना एवं विपस्सना शिविर अनुशासन संहिताबारे विस्तृत व्याख्या गर्नुभयो। यसरी भैं आनन्द

विहारमा उपसंघनायकबाट पंचशील र धर्म देशना भई महाबोधि र महाचैत्य विहारमा भएको बुद्धपूजामा सुश्री सुमना शाक्यले चान्तुररिएको ध्यानभावना र विपस्सनाबारे मन्तव्य पोछ्नुभयो।

प्राचीन मूर्ति फेलापन्यो

सेन्यांग, साउन २२ —

चीनको लियाओनिङ प्रान्तको राजधानी सेन्यांगमा रहेको प्राचीन गुम्बामा बोद्धधर्मका संस्थापक शाक्यमुनिको एउटा सुनको मोलम्बा लगाइएको सालिक फेला परेको छ। ६ सय वर्ष पुरानो बौद्धस्तूपमा रहेको वसो सालिक ४२.५ सेण्टमीटर उचाई र २० किलोग्रामको छ। यसको प्रगतिको साथसाथै २०० जति हाडका टुक्रा भएको भाँडो पनि फेला परेको छ।

आजीवन सदस्यको संख्या ३४४ पुरायो

आनन्दभूमि बौद्ध मासिकको आजीवन सदस्यमा भरतराज वज्राचार्य, सिबहाल; नःत्वा, पाटन र सिद्धिरत्न वज्राचार्य, हःखाबहाल, गःब्रहाल पाटन, पूर्णमान महर्जन, लुभू नासःननी, लोक महर्जन लुभू नाःसननी र भक्तिलाल शाक्य, नयाँबजार, बागलुङ्ग (धौ. अ.) हाल बिहुँदहपानी, ५ जना थप भई अबजम्मा ३४४ पुरेको छ।

धर्मदेशना सम्पन्न

२०४२ भाद्र १, काठमाडौं—

स्थानीय ३५ बहालमा मंजुश्रीनक महविहार संरक्षण सुधार समितिको आयोजनामा नेपाल अधिराज्यको शन्ति कामना गरी पुहुचोत्तममास महीनाभरि भगवान् बुद्धको जीवनी ललित विस्तर सम्बन्धी धर्मदेशना पूजा सहित सम्पन्न भयो। उक्त अवसरमा धर्मदेशक अभ्यानन्द वज्राचार्यले अदत्तादान र मिथ्याचार विषयमा विशद विवेचना गर्नुभयो। समितिका उपाध्यक्ष पूर्णरत्न शाक्यद्वारा भगवान् बुद्धको प्रतिमा र धर्मदेशकमा माल्या र्पण पछि समितिका सदस्य-सचिव सुवर्ण शाक्यले कर्मवादी भगवान् बुद्धको उपदेशमा बताइएका सुकर्मको फलबारे आफ्नो मन्तव्य बत्तक गर्नुहुँदै आफ्नै खुटामा उभिएर विहारले प्रगति गरिरहेको र पर्वपर्वमा विभिन्न विद्वान्द्वारा धर्मदेशना गराई समयको सङ्कुपयोग गर्ने

कार्यक्रम रहेको कुरा पनि बताउनुभयो । अन्तमा सम्पूर्ण उपासक उपासिकाहरूमा प्रसाद वितरण भएको थियो ।

बर्षाबास

गुरुपूर्णी ११०५, ये-

थनया आनन्दकुटि विहारय् विदेशया त्रिपुरवासी मिक्षु इन्दसार, थाइलैण्ड जातिक प्रख्यातहु धुतज्ञधारी श्रामणेर मोदता पुञ्ज व नागपुर निवासी श्रामणेर सुगंतवंश सहित आनन्दकुटी महास्थविरपि आचार्य अमृतानन्द, महानाम व कुमार काशयप स्वलायंकं थुगुसीया वर्षाबास च्वनाविज्याःगु दु ।

थथे हे अनालापुर्णी कुन्तु लयपतिकं जुयावैच्चंगु पूजा कार्यक्रमस मिक्षु अश्वघोष महास्थविरं पञ्चशील प्रदानया नापं सारिपुत्र महास्थविरया सम्बन्ध्य धर्मदेशना याना विज्यात । मिक्षु कुमार काशयपा पाखें जूगु बुद्धपूजायाँ लिपा निन्हन्य् मिक्षु कुमार काशयप व श्रामणेर मुनीन्द्रपाखें परित्राण व धर्मदेशना सम्पन्न जुल ।

धर्मचक्र दिवस

अनलागा पाह, यत-

थनया यशोधरा बौद्ध निम्नमाध्यमिक विद्यालये अनगारिकासंघपाखें जूगु धर्मचक्र दिवसय् सुमंगल विहारया उपासक उपासिकापाखें धर्मचक्र पाठ जुयाःलि अनगारिका माध्यवीयाखें न्यागूयोग चूलाःगु असारपुर्णीया महत्व न्हृथन । उगु इलय् अनगारिकापि न्यानशील व न्यानवृत्ति छसीकथ बोधिसत्त्व महामाया देविया गर्भप्रवेश जूगु न्हापांगु योग व राजकुमार रिद्धार्थ २६ देया बैसय् गृहत्याग याःगु निगु योगद्वारय् श्वीका विज्यात ।

मिक्षु बुद्धघोषया पाखें गौतम बुद्धं ऋषिपतन मृगदावन्य् पंचवर्गीय मिक्षुपित धर्मचक्र प्रवर्तन याना विद्याःगु स्वंगु योगयात कया: चर्चा यानाविज्यात थथे हे अनगारिकापि सुशीला व संघरक्षितां यमक ऋषि प्रातिहार्य चतुर्थयोग व बुद्धया अभिधर्मदेशना न्यागूगु योगया वारय् चर्चा याना विज्यात ।

पञ्चतील विद्या: सुर जूगु उगु कार्यक्रमय् लोकबहादुर शाकवं धर्म चरित्रवात् व नैतिकवान् ज्वीगु पाठ स्थनेमाःगु खें न्हृयताविज्यात । अन्तय् अनगारिका कमलायापाखे

(२४)

संघया प्रतिवेदन प्रस्तुत जयाः अनगारिका सत्यशीलाया पाखें धन्यवाद ज्ञापन जुल ।

बुद्धपूजा

अनलागा, बछो, भोजपुर-

वंगु बुद्धजयन्तीया कार्यक्रमय् मिक्षु प्रजारशिम महास्थविरया प्रमुख अतिथित्वय् बुद्धपूजा, धर्मदेशना व जात्रा सम्पन्न जूगु खः । वस्पोल महास्थविर स्थानीय शाकयमुनि विहारय् वर्षाबास च्वनाविज्याः गु दु ।

भोजपुरय् दुगु खुगः चिभाःपुजाया माध्ये उगु चिभाःपुजाया माध्यमं अष्टमिपतिकं ज्ञानमाला भजन, सांस्कृतिक बाजा सहित नगर परिक्रमा यानाः चिभाःपुजाया माध्यमं बुद्धधर्म प्रचारप्रसार यायगु जुयाच्चंगु दु ।

धर्मचक्र सूत्रपाठ ववचाल

गुरुपूर्णी, ये

थनया गणविहारय् देयदसं जुयावैच्चंगु कथ मिक्षुपि सुबोधानन्द व सुशोभनपाखें धर्मचक्र सूत्रपाठ ववचाल । उगु व्यलय् मिक्षुपि सुबोधानन्द, सुशोभन, धम्मसोभन व उपासक उपासिकापि रामलाल, विरत्न विद्यालक्ष्मी, हीरादेवी व कृष्णकुमारीपिनिपाखे बुद्धया प्रथम उपदेश चतुरार्यसंस्थयात कया: थःयःगु मन्त्रुना प्रस्तुत जुल । थुकुन्हु बहनी बुद्धपूजा व पुण्यानुमोदन नं जुल ।

मिक्षु विमलानन्द लिथ्यन

अनालागा, अष्टमी, ये

थाइलैण्डय् बुद्धधर्म व संस्कृति अध्ययन यानाः थःके चवंगु हर्निया ल्वय्यागु अप्रेशन नापं यानाः लुम्बिनी विहारया संरक्षण व धर्मप्रचार यायगु यानाविज्याःम्ह मिक्षु विमलानन्द महास्थविर निला लिपा लिथ्यकःविज्यात ।

मिक्षु धर्मरतन मन्त

अनालाध्व, द्वितीया, लण्डन-

श्रीलंकानिवासी भारतया महाबोधि समागमया सहस्रविव, महाबोधि पतिकाया सम्पादक, नालन्दा विश्वविद्यालयया बौद्धदर्शन विभागया महाचार्य उरुवेल डा. धर्मरतन स्थविर लण्डनय् परलोक जुल । मिलनसार, मृदुभाषी व धर्मदूतया ज्याय संलग्न अले अनगारिक धर्मपालया अन्तिम शिष्य वस्पोलयात आनन्दकुटी विहार गुठीया परिवारं निर्माण कामना याःगु दु ।

आनन्दभूमि

लेखा परीक्षण प्रतिवेदन

श्री आनन्दकुटी विहारगुठी
आनन्दकुटी विहार, स्वयम्भू,
काठमाडौं, नेपाल ।

यस्त्र साथ प्रस्तुत आनन्दकुटी विहारगुठीको २०४०।६।२२ देखि २०४१।६।६ तकको आय-व्यय हिसाबको लेखा परीक्षण गरेको सम्बन्धमा निम्न प्रतिवेदन प्रस्तुत गर्दछु -

(१) लेखापरीक्षणको सम्बन्धमा मागे बमोजिम-
को जानकारी पाएँ ।

(२) २०४०।६।२२ देखि २०४१।६।६ तकको हिसाबकिताब रीतपूर्वक राखेको छ । २०३७-२०३८ र २०३८-२०३९ को आय-व्ययको हिसाब प्रस्तुत भए लेखा

परीक्षण भएको देखिएन । गत साल (२०४०।६।२१)मा आयतर्फको बाकी भनेको रु. १६,०६।६५ क्यास बुकमा बाकी देखिन्छ तर नेपाल बैंक भोटाहिटीको बचत हिसाब नम्बर २६०६०५ मा रु. ३०,५६।६७ बाकी देखिएकोमा उपरोक्त रु. १६,०६।६५ को ठाउँमा बैंक पासबुकले देखाएको बाकी रु. ३०,५६।६७ दर्शाएको छ ।

(३) चल अचल जिन्सीतर्फको हिसाब प्रस्तुत भएको छैन ।

उक्त सालभित्र मुद्राती हिसाबमा रु. १,१८,८२८।८८ थप भएको छ । मुद्रातीको हिसाब निम्न अनुसार छः -

हिसाब नम्बर	रकम	थपरकम	जम्मा
४६।१६७	रु. ४५,०००।-	-	४५,०००।-
४४।१७८	रु. १,२६,०००।-	२६।१७।-	-
४६।१५।२	--	* २२,८८।।-	१,७५,०००।-
४५।२२।३५ (क)	रु. ४,६०,०००।-	३५,३२।।।	५,२५,३२।।।
४५।२२।३५ (ख)	रु. १०,०००।-	-	१०,०००।-
४७।१२।७५ (पक्का)	-	३४,५००।-	३४,५००।-
	६,७९,०००।-	१,१८,८२८।८८	७,८८,८२८।८८

नेपाल बैंक भोटाहिटीको बचत हिसाब नंबर २६०६०५ मा २०४१।६।६ मा रु. १,१८,८२८।८८ बाकी देखिन्छ तापनि निम्न भूक्तानी बाकी चेकको रकम रु. २,६१।।।- कटाउँदा बाकी देखिएको रु. ८,६३।४।- बैंकमा मौजदात देखाएको छ ।

भूक्तानी बाकी चेक नंबर:

७३४६६२०	रकम :	२००।-
७३४६६२१		६००।-
७३४६६२४		१११।-
७३४६६२६		१,०००।-
७३४६६३४		१,०००।-
		२,६१।।।-

रु. १,१८,८२८।८८ नगद बाकी देखाइएको छ ।

(४) मेरो रायमा मलाई दिइएको जानकारी र गुठीको प्रस्तुत हिसाबले देखाए अनुसार प्रस्तुत आय-व्यय विवरण ठीक छ । कारोबार सम्बन्धप्रद रूपबाट संचालन भएको छ ।

सही : शीलबहादुर वज्राचार्य

रजिष्टर्ड अडिटर

३।४।०।४२

* २०४०।६।१५ को माइन्युट अनुसार थाईहरूबाट प्राप्त बच्चा रु. २२,८८।।।- आयमा देखाई मुद्राती खाता नं ४६।१५।२ मा जम्मा गरेको छ ।

आनन्दकुटी विहारगुठीको आय-व्यय विवरण

(२०४०।६।२२ देखि २०४१।६।९ तकको)

आय

१. (क) चन्द्राबाट	रु. ३८,७५८।१५
(ख) याईबाट आएको चन्द्रा	रु. २२,८८३।-
२. आजीवन शुल्कबाट	रु. २,१२३।-
३. पुस्तक बिक्रीबाट	रु. १०,१७६।३८
४. आनन्दभूमि आजीवन शुल्कबाट	रु. २५,०००।-
१०० X ५७ = ५,७००।-	
१५० X ६० = ९३,५००।-	
२०० X २६ = ५,८००।-	
५. व्याजबाट	रु. ६५,६४५।४३
मुद्रतीबाट	६३,६६८।४३
बचतबाट	२,२४७।-
६. अधिको बाकी १६,०६१।६५ समेत	
बचत हि. नं. २६०६।५ बैंक	
बैंलेस्ट	रु. ३०,५६८।५७
-१०००।००	
-१००१।८०	

जम्मा रु. २,२५,८८४।५३

सही : शीलबहादुर वज्राचार्य
रजिष्टर्ड अडिटर

मुद्रकः— ॐ प्रिण्टिङ्ग प्रेस, ३० बहाल, काठमाडौं, नेपाल। फोन नं. २-१६०५६

व्यय

१. आनन्दभूमि अनुदान	रु. ६,०००।-
२. विहार अनुदान	रु. ७,२००।-
३. आ. कु. सेवक	रु. १,६४०।-
४. टेलिफोन	रु. १,७६६।५३
५. धर्मप्रचार	रु. ५६७।१७०
६. प्रकाशन	रु. ४६०।६५।-
७. स्वास्थ्योपचार	रु. २,६५०।-
८. धर्मालोक जयन्ती	रु. १,०००।-
९. अतिथि सत्कार	रु. ६२२।-
१०. निर्माण मरम्मत	रु. १२,२४२।४७
११. अफिस मसलन्द	रु. १,३०४।४०
१२. भैपरिआउने	रु. १,४४३।३१
१३. होलन्दी विहारलाई अनुदान	रु. ५,०००।-
१४. मुद्रतीमा थप	रु. १,१८,८२८।८८

(४१।७८३—२६,११७)

(४५।२२३५ (क)-३५,३२८।८८

नर्या ४७।१२७५ (पत्रिका)-३४,५००)

४६।१५१२ - १२,८८३।)

१५. नेपाल बैंक भोटाहिटीमा बाकी रु. ८,६३४।०४
नगद बाकी रु. १,१८३।२०

पासबुक अनुसार ११,८४५।-

भुक्तानी बाकी चेक

रकम २,६११।-

८,६३४।-

रु. २,२५४।८४।५३

सही : भिक्षु मैत्री
सदस्थ-सचिव
आनन्दकुटी विहारगुठी